

Prettige Wildernis Gent - © Marc Batsleer

AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS

Ondernemingsplan 2018

‘De ene generatie plant de boom, de andere geniet van de schaduw.’

(Chinees spreekwoord)

‘Een nieuwe economie, een inclusieve samenleving en dit alles binnen de ecosysteemgrenzen van onze planeet.’ Deze ambitie stelde de Vlaamse Regering zich bij de start van de legislatuur in 2014. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) onderschreef enthousiast deze ambitieuze doelstellingen en jaar na jaar geven we er mee uitvoering aan.

De strategische doelstellingen van de Vlaamse Regering hebben wij omgezet in strategische en operationele doelstellingen voor het Agentschap voor Natuur en Bos. Elk jaar koppelen we daar een aantal projecten aan waarmee we aan de weg timmeren van onze meerjarendoelen.

Biodiversiteit, zowel in een landelijke als in een stedelijke omgeving; de mate waarin beleving van de natuur actief mogelijk is voor de maatschappij; de mate waarin de natuur op een duurzame manier benut kan worden met het oog op de valorisatie ervan. Met deze drie ‘groene draden’ weven wij ook in 2018 gestaag verder aan een Vlaamse topnatuur waarin deze en de volgende generaties Vlamingen zich kunnen uitleven.

Die zware verantwoordelijkheid rust bij ons op sterke schouders. Het ANB gaat er prat op een efficiënte, effectieve, integere en klantgerichte organisatie te zijn, met een aanstekelijke uitstraling en met ruimte voor innovatie. En dat dankzij alle medewerkers en partners!

Marleen Evenepoel
Administrateur-generaal Agentschap voor Natuur en Bos

Inhoudstafel

1. Het ANB als organisatie	6
2. Strategische doelstellingen 2014-2019 en de doorvertaling ervan in de inhoudelijke werking	10
2.1 Visie en missie	10
2.2 Strategische doelstellingen 2014-2019 en operationalisering 2017	13
SD 1. Het ANB draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen	13
SD 2: Het ANB verhoogt de beleving van natuur	27
SD 3: Het ANB valoriseert de waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij	35
3. Beheerdoelstellingen	44
3.1 Innovatie	44
3.2 Kennisdeling en vorming	44
3.3 Personeel en organisatie	45
3.4 Communicatie	48
3.5 Regelgeving	51
3.6 Maatschappelijk verantwoord ondernemen	52
4. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken	54
4.1 Aanbevelingen Audit Vlaanderen	54
4.2 Personeelsbesparingen en Kerntakenplan	54
4.3 Klimaatdoelstellingen	54
5. Bijlagen	57
5.1 Diversiteitsplan	58
5.2 Jaaractieplan Welzijn	59

Inleiding

Het ondernemingsplan is de jaarlijkse vertaling van de doelstellingen uit het Regeerakkoord 2014-2019, de Beleidsnota Omgeving 2014-2019 en de beleidsbrief Omgeving naar de werking van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB).

Dit plan geeft een concrete invulling aan de strategische en operationele doelstellingen voor 2018. De uitvoering gebeurt via het reguliere beleid (processen) en via projecten.

Als planningsdocument staat het ondernemingsplan niet alleen. Het vormt de schakel tussen het strategisch meerjarenplan en de werkplannen van de afdelingen, op hun beurt verder vertaald naar de individuele plannings van de personeelsleden.

Het ondernemingsplan vormt dus ook de basis voor de uitvoering, controle en sturing van de doelstellingen.

De uitvoering van het ondernemingsplan wordt periodiek opgevolgd door de directieraad en indien nodig bijgestuurd. Het ondernemingsplan is dan ook een dynamisch document.

1. Het ANB als organisatie

Operationeel Terreinbeheer (OTB)

Het Operationeel Terreinbeheer doet het eigenlijke terreinwerk. 15 beheerregio's zijn het zenuwcentrum van terreinbeheer. De regiobeheerder is de manager van een beheerregio en werkt samen met de boswachters, ploegbazen en groenarbeiders. Een team medewerkers ondersteunt de beheerregio's zowel op technisch vlak (overheidsopdrachten, beheerplannen, veiligheidsbeleid...) als op vlak van regiocoördinatie (werkplanning, patrimonium, administratie...). Operationeel Terreinbeheer is te beschouwen als een hedendaags groenbedrijf met hoogstaande expertise en oog voor technische en technologische vernieuwingen.

Gebiedsgerichte werking (GGW)

De entiteit Gebiedsgerichte Werking is verantwoordelijk voor de planmatige implementatie van de Instandhoudingsdoelstellingen en Soortbeschermingsprogramma's. GGW ontplooit verder de opmaak van een meerjarenplan dat garant staat voor een optimale inzet van de beschikbare menskracht en middelen. De gebiedsteams onder leiding van de gebiedscoördinator en regiobeheerder zorgen voor de uitrol van het meerjarenplan via een *Plan, Do, Check, Act*-cyclus (PDCA). Op lokaal niveau staat de entiteit in voor het overleg en het faciliteren van samenwerking en projectontwikkeling. Deze zijn nodig om partners en doelgroepen te betrekken bij de concrete realisatie van de gebiedsgerichte doelen. Dit gebeurt op het niveau van de Speciale Beschermingszone (SBZ) en voor de implementatie van soortbeschermingsprogramma's ook op projectmatige basis daarbuiten. De focus op natuur wordt daarbij gericht gekaderd binnen een integrale aanpak, waarbij GGW via lokale samenwerking ook inzet op beleving en valorisatie van natuur. De actieve bijdrage in de organisatie en ontwikkeling van strategische projectgebieden zoals het Zwin, Bosland, Nationaal Park Hoge Kempen, Duinengordel, Drielandenpark en grenspark Kalmthoutse heide zijn daarvan

concrete voorbeelden. De coördinatie en opvolging van lopende en nieuw op te starten natuurrichtingsprojecten en cofinancieringsprojecten (Life-programma, Interregprogramma, ...) behoort eveneens tot de opdracht van GGW en levert een directe bijdrage aan de implementatie van IHD's en SBP-doelen.

Terreinbeheer Koepel (TKB)

Terreinbeheer Koepel staat in voor de realisatie van de programma's rond beleving, natuur en valorisatie (*people, planet, profit*) op de terreinen die het agentschap in beheer heeft. Terreinbeheer Koepel ondersteunt ook de terreindiensten, coördineert de beheermonitoring, de evaluatie en de bijsturing van de beheerpraktijken. Terreinbeheer Koepel ondersteunt verder de optimale levering van goederen en diensten uit natuur, en het beperken van maatschappelijke kosten ten gevolge van schade, ziekten of invasieve exoten.

Natuurinspectie, Scheldeprogramma, IHD-programma (NISIP)

De afdeling NISIP zorgt voor het aansturen (doelstellingen toewijzen) van de (Gewestelijke en Specifieke) instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) of de Europese natuurdoelen in het kader van het Vlaams Natura 2000-programma en het opmaken van de managementplannen en de soortenbeschermingsplannen. De uitvoering van het Vlaams Natura 2000-programma wordt door NISIP gecoördineerd. Een andere kernopdracht van het ANB heeft betrekking op de handhaving, een taak die wordt opgenomen door de cel Natuurinspectie. Natuurinspecteurs kijken erop toe dat de natuurwetgeving en -reglementering wordt nageleefd. Zowel het toezicht als de actieve opsporing maken deel uit van de handhaving.

Vlaanderen beter beschermen tegen overstromingen van de Schelde en haar zijrivieren is het uitgangspunt van het geactualiseerde Sigmapijn. Tegelijk wordt ook de prachtige Scheldenatuur in eer hersteld. Het Sigmapijn heeft ook oog voor de economische rol van de Schelde, als een van de drukst bevaren rivieren van Europa.

Adviezen, Vergunningen, Erkenningen en Subsidies (AVES) & Relatiebeheer

AVES wil doorheen zijn adviezen en vergunningen dé compagnon zijn voor al wie een vergunning aanvraagt met mogelijke impact op natuur. De collega's van AVES bouwen noodzakelijke voorzorgsmaatregelen bij een project, plan of programma in. Ze doen dat op zo'n manier dat de intenties van de initiatiefnemer van het project overeind blijven zonder de natuur betekenisvol te schaden. AVES doet meer dan voorwaarden opleggen. Met subsidies dragen ze ook actief bij aan meer en betere natuur in Vlaanderen. Subsidies worden uitgekeerd voor beheermaatregelen, investeringen, toegankelijkheid en aankopen die uitvoering geven aan natuurbeheerplannen. Maar ook voor opmaak van beheerplannen, groene uitbreidingen in de Vlaamse rand rond Brussel en innovatieve projecten die woonkernen vergroenen zijn er middelen.

Ze volgen de uitvoering van gesubsidieerde projecten op met als doel de subsidies correct en tijdig uit te betalen. Concreet: met enkele tientallen miljoenen euro's per jaar ondersteunen ze resoluut de natuur en al wie zich inzet voor de natuur in Vlaanderen. Ook de programmatische aanpak rond stikstof (PAS) wordt binnen deze afdeling opgevolgd en geïmplementeerd..

Het team zet ook 100% in op relatiebeheer, net om de doelen van het agentschap én van de verschillende lokale en Vlaamse partners maximaal op mekaar af te stemmen. De relatiebeheerders zoeken intensief naar manieren om de ambities van partners mee mogelijk te maken. Proactief informeren ze partners over het aanbod van het agentschap, zoals subsidies en expertise.

Team Strategie

Het ANB is een innoverende arbeidsorganisatie. Daarom is er een strategisch team dat beleidstema's opvolgt en voorstellen formuleert voor langetermijndagingen. Team Strategie pikt samen met de andere entiteiten trends en maatschappelijk belangrijke thema's op in een vroeg stadium, en integreert ze in de werking van de organisatie. Zo werkt het team Strategie onder meer rond de thema's natuur en gezondheid, beleving, en innovatie. Het team volgt ook de Europese en internationale processen over biodiversiteit op en zorgt voor de uitvoering van programma's in dit kader.

Communicatie

Het communicatieteam stippelt de communicatiestrategie uit en implementeert die. Het vervult de rol van een communicatiebureau, dat in de eerste plaats de verschillende entiteiten binnen het agentschap ondersteunt. Ook hier wordt innovatie hoog in het vaandel gedragen. De communicatiedienst van het ANB pioniert bijvoorbeeld al jarenlang in sociale media en andere vernieuwende communicatietools, getuige het Twitterproject met boswachters.

Natuurinvest

Natuurinvest organiseert de openbare houtverkoop van het ANB en investeert de opbrengsten ervan opnieuw in de natuur. Natuurinvest investeert ook in de kennis van mensen (via Inverde en het online kennisplatform Ecopedia) en in een grotere natuurbeleving. Dat laatste doen ze door bijzondere gebouwen en locaties van het ANB ter beschikking te stellen voor concessies, zaalverhuur en filmopnames. De inkomsten uit die activiteiten investeert Natuurinvest opnieuw in projecten die de beleving van de natuur vergroten. Zo is Natuurinvest de zakenpartner voor iedereen die wil investeren in de natuur.

Staf en Ondersteunende Diensten

Deze afdeling ondersteunt het agentschap op het vlak van ICT, personeelsmanagement, boekhouding en begroting, logistiek en juridische zaken. Verder is dit team ook verantwoordelijk voor organisatiebrede veranderingstrajecten, organisatieontwikkeling, organisatiebeheersing en de sturende processen binnen het agentschap.

Audit

De interne Audit, in een onafhankelijke en objectieve functie, adviseert en verschaft zekerheid aan de organisatie over de effectiviteit van het risicomanagement van het ANB en Natuurinvest. Ze gaat na of de risico's voldoende afgedekt zijn zodat processen efficiënt, effectief, rechtmatig en integer verlopen om zo de doelstellingen van de organisatie te bereiken.

2. Strategische doelstellingen 2014-2019 en de doorvertaling ervan in de inhoudelijke werking

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de strategische doelstellingen 2014-2019 die het ANB definieerde vanuit haar missie en visie, met het oog op de realisatie van haar opdracht in een veranderende omgeving. Daarnaast wordt in dit deel ingegaan op de inhoudelijke werking, de processen en de projecten die het ANB uitbouwde met het oog op de realisatie van deze doelstellingen.

2.1 Visie en missie

De missie van het ANB ontstond vanuit de doelstelling om (mee) te werken aan de realisatie van een Vlaams (groen) stedengewest en de opdrachten die werden vastgelegd in het oprichtingsbesluit:

Het ANB staat in voor het beleid, het duurzaam beheren en versterken van natuur, samen met alle partners.

De visie luidt:

Het ANB streeft naar meer natuur in Vlaanderen

Het ANB heeft niet alleen als doel om de aanwezige natuur in Vlaanderen in stand te houden en te beschermen, maar ook om die verder te ontwikkelen. Meer natuur betekent ook het herstellen van natuur die in het verleden verloren is gegaan. Daarnaast is het ook nodig om nieuwe natuur- en parkgebieden te ontwikkelen.

Het ANB streeft naar betere natuur in Vlaanderen

Streven naar beter betekent dat het ANB gaat voor een duurzaam beheer van natuur. Het doel hierbij is tegemoetkomen aan de natuurgerichte milieukwaliteit en aan de maatschappelijke noden van de huidige en toekomstige generaties.

Het ANB plaatst natuur midden in de maatschappij

Midden in de maatschappij geeft aan dat het ANB werkt aan een wisselwerking met de maatschappij met betrekking tot het thema natuur. Het ANB staat met haar beleid en werking ten dienste van de samenleving, maar spoort die maatschappij ook actief aan om zich in te zetten voor meer en betere natuur. Verder doet het ANB er alles aan om de natuur zo dicht

In dit kader wil het ANB specifiek aandacht besteden aan drie cruciale aspecten van natuur in een (verstedelijkt) Vlaanderen:

- biodiversiteit, zowel in een landelijke als stedelijke omgeving;
- de mate waarin beleving van natuur actief mogelijk is voor de maatschappij;
- de mate waarin natuur op een duurzame manier benut kan worden met het oog op de valorisatie ervan.

Het ANB kadert zijn werking in de uitvoering van de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling van de VN. Deze duurzame-ontwikkelingsagenda 2030 wordt ook door de Vlaamse Regering onderschreven en zal de komende jaren verankerd worden in het reguliere beleid.

Deze duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen zijn gestoeld op vijf pijlers: *people*, *planet*, *prosperity (profit)*, *peace* en *partnership*:

- **people:** armoede in al haar vormen uitroeien en sociale cohesie en menselijke ontwikkeling bevorderen
- **planet:** het natuurlijk kapitaal beschermen, behouden en verbeteren
- **prosperity of Profit:** een economie bevorderen die een hoog welzijnsniveau voor iedereen verzekert
- **peace:** via een slagkrachtige overheid de kansen op een vreedevolle duurzame ontwikkeling bevorderen
- **partnership:** engagement en responsabilisering van alle actoren

De algemene ambitie van Vlaanderen is te komen tot een nieuwe economie, een inclusieve samenleving en dit alles binnen de ecosysteemgrenzen van onze planeet.

In 2050 heeft Vlaanderen een duurzame voedselketen wat bijdraagt tot de instandhouding van de natuurlijke hulpbronnen als water, land en biodiversiteit.

- Vlaanderen streeft naar een duurzaam gebruik van de ruimte, met groenblauwe dooradering en veerkrachtige natuurlijke ecosystemen.
- Een hoge biodiversiteit, ondersteund door een robuuste groene infrastructuur, zorgt voor veerkrachtige ecosystemen, bestand tegen grote wijzigingen. Het natuurlijk kapitaal is hersteld en beschermd. De samenleving waardeert land, bodem en ondergrond net zoals de kwaliteit van lucht en water.
- Alle Vlamingen beschikken over een basisnatuurkwaliteit in hun directe omgeving en een verhoogde natuur- en landschapsbeleving. Een gezonde leefomgeving bevordert het algemeen welzijn.

Het belang van de natuurgerelateerde duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen in relatie tot de andere doelstellingen wordt weergegeven in deze figuur.

De ambities van het ANB, die zijn vertaald naar drie strategische doelstellingen, sluiten hier volledig bij aan:

SD 1. Het ANB draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen

SD 2. Het ANB verhoogt de beleving van natuur

SD 3. Het ANB benut de (economische) waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij

Met de werking van het ANB wordt uitvoering gegeven aan

- SDG 6: water – subthema watergebonden ecosystemen beschermen en herstellen
- SDG 11: duurzame steden – subthema groene en leefbare steden
- SDG 13: klimaat – klimaatadaptatie door een robuustere natuur en bescherming van ecosystemen
- SDG 14: oceanen, zeeën en mariene systemen – subthema natuur in de kustzone versterken
- SDG 15: biodiversiteit en ecosystemen op land – subthema's biodiversiteit, herstel van ecosystemen, duurzaam bosbeheer, bescherming van natuurgebieden, aanpak van invasieve soorten, integratie van ecosystemendiensten

Hierbij heeft het ANB steeds oog voor een geïntegreerde benadering en voor samenwerking en partnerschappen met diverse belanghebbenden.

Het ANB draagt met andere woorden bij tot een groene (stedelijke) leefomgeving, die bescherming biedt aan waardevolle planten en dieren en waar er plaats is voor beleving en valorisatie.

2.2 Strategische doelstellingen 2014-2019 en operationalisering 2017

SD 1. Het ANB draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen

De operationalisering van deze strategische doelstelling vertrekt vanuit een dubbel kader: (1) de Vlaamse biodiversiteit en (2) de Europese natuurdoelen of instandhoudingsdoelstellingen (IHD). Dit kader wordt uitgewerkt in nauw overleg met de belangrijkste betrokken actoren.

De strategische doelstelling wordt uitgevoerd op drie niveaus: de ruime biodiversiteit, de Europese natuurdoelen en het voorkomen van overlast en schade. Het sluitstuk van een effectief biodiversiteitsbeleid is het handavingsbeleid.

OD 1.1. Het ANB ontwikkelt en implementeert een biodiversiteitsvisie als invulling van de EU-strategie

Volgens de Europese biodiversiteitsstrategie dient het verder verlies aan biodiversiteit en de achteruitgang van ecosysteemdiensten tegen 2020 stopgezet te zijn:

- 17% van de landoppervlakte moet in gericht natuurbeheer zijn of een beschermingsstatus hebben;
- 15% van de gedegradeerde ecosystemen moet hersteld zijn;
- er moet een groene infrastructuur ontwikkeld worden om een verbetering van de biodiversiteit en van de ecosysteemdiensten te realiseren.

In de eerste plaats gaat de aandacht naar de uitbreiding van de oppervlakte natuur om zo voldoende grote gebieden te creëren. Daarnaast wordt het natuurbehoud gericht op herstel en behoud van te beschermen habitats en populaties van soorten en op verbetering van het natuurlijk milieu. Aanvullend hierop wordt de landschappelijke en ecologische samenhang versterkt door een gepast beheer van verbindings- en natuurverwevingsgebieden die cruciaal zijn voor de migratie van soorten. Dit omvat beheer en herstel van elementen zoals perceelsranden, bermen en andere groene elementen in en rond de stad, waarbij natuur verweven is met andere functies zoals waterbeheer en landbouw.

Complementair aan de gebiedsspecifieke aanpak wordt een gericht actief soortenbeleid gevoerd om de toestand van de Europese en Vlaamse prioritaire soorten te verbeteren. Dat zijn in totaal 145 soorten, waarvan voor 102 Europees te beschermen soorten natuurdoelen werden geformuleerd. Het uitgangspunt hiervoor is een leefgebiedenbenadering waarbij ook een optimale beleids- en gebiedsintegratie wordt nagestreefd.

Het soortenbeleid beoogt dat in 2020:

- 30 % van de Vlaamse prioritaire soorten die op de Rode Lijst staan in de categorieën 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar' met minstens twee categorieën verbeterd zal zijn;
- een derde van de oppervlakte extra leefgebied voor Europees te beschermen soorten, zoals vastgesteld in de IHD, gerealiseerd is;
- de beschermde, maar momenteel niet-kritische soorten, minimaal behouden blijven, zowel in aantal individuen als in aantal populaties.

Via stimulerende en ondersteunende maatregelen worden samenwerking en responsabilisering van andere actoren en doelgroepen bevorderd. De nieuwe regeling van het geïntegreerd natuurbeheer, inclusief de regels inzake de subsidiëring die daarmee verbonden zijn, wordt in 2018 van kracht. Alle terreinbeheerders die aan natuurbeheer willen doen kunnen nu een beroep doen op subsidies. In 2018 gebeurt reeds een audit waarbij de beheersubsidies, de regie- en opvolgingskosten, de nieuwe instrumenten verkenningsnota en doelmatigheidstoets van beheer worden geëvalueerd. Daarnaast worden alternatieve financieringsinstrumenten ontwikkeld en uitgetest en wordt er maximaal een beroep gedaan op cofinanciering vanuit EU-programma's. In 2018 wordt een opvolgingssysteem ontwikkeld om de uitvoering van alle inrichtings- en beheermaatregelen en hun resultaten bij te houden. Het systeem zal tegen eind 2018 operationeel zijn. Er zal ook een rapportage gebeuren aan Europa over de regionale staat van instandhouding van de Europees te beschermen habitats en soorten. Een set van indicatoren wordt ontwikkeld om de voortgang in beheer en inrichting op een regionale schaal op te volgen.

Regulier beleid

Via het verlenen van adviezen, het goedkeuren van vergunningen en beheerplannen, het opstellen van beheerplannen voor de eigen gebieden en het verlenen van subsidies werkt het agentschap maximaal aan het behoud en de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen. Subsidiëring van aankopen en erkenningen van reservaten zal vanaf dit jaar volgens de nieuwe regeling verlopen (BVR 14/07/2017). Erkenningdossiers voor ca. 3000 ha reservaatgebieden, die nog volgens de oude procedure werden ingediend, worden – gespreid over twee jaar – afgewerkt. De goedgekeurde beheerplannen van natuurreservaten, bosreservaten en bossen dienen binnen een periode van 6 jaar na de inwerkingtreding van de nieuwe uitvoeringsbesluiten over de natuur-

beheerplannen geëvalueerd en, waar nodig, aangepast te worden. Indien de terreinen een bijdrage kunnen leveren aan de realisatie van het instandhoudingsbeleid dient de evaluatie binnen de 4 jaar gebeuren. Het ANB staat in voor het opstellen van de evaluatieverslagen. Er wordt gestart met de evaluatie van de beheerplannen binnen SBZ. In totaal gaat het om ongeveer 58.000 ha.

Het agentschap blijft advies verlenen in ruimtelijke planningsprocessen van derden over de impact op natuur en de mogelijkheden voor realisatie van de doelstellingen van het natuurbeleid. Met de advisering van planningsinitiatieven worden de vrijwaring van natuurkerngebieden, de verweving van natuur met andere functies en de groenblauwe dooradering van het landschap ondersteund. Het ANB neemt ook deel aan het AGNAS¹-proces voor de afbakening en realisatie van de natuurlijke en agrarische structuur in het buitengebied.

In 2018 start de derde Vlaamse bosinventarisatie. Op bijna 3.300 locaties in Vlaanderen zal de kwaliteit van het bosareaal gemeten worden. De inventarisatie zal continu en gespreid verlopen over een periode van tien jaar.

Het ANB verhoogt de biodiversiteit in Vlaanderen dankzij een continu onderhoud van de natuurgebieden die het in beheer heeft. Operationeel Terreinbeheer staat dagelijks op het terrein om deze werken te plannen, uit te voeren en op te volgen.

Via het beheren van domeinen in eigendom van het Vlaamse Gewest en het ondersteunen van andere eigenaars bij hun beheer streeft het ANB ernaar om de oppervlakte met effectief natuurbeheer jaarlijks uit te breiden met 3000 ha, waarbij gefocust wordt op nieuwe beheerplannen in SBZ.

De opmaak van nieuwe natuurbeheerplannen voor de ANB-domeinen, of voor gebieden waar ANB-terreinen deel van uitmaken, verloopt vanaf nu in twee fases: de opmaak van een verkenningssnota en de opmaak van het eigenlijke natuurbeheerplan. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan het belevingsaspect en aan de toegankelijkheid.

Voor de opmaak van de nieuwe beheerplannen, het actualiseren van de bestaande beheerplannen en het vertalen naar de operationele werkplanning zal vanaf dit jaar het *Conservation Management System (CMSi)* worden uitgerold. Hiervoor worden verschillende e-loketten en applicaties ontwikkeld.

De beheermonitoring zal in 2018 operationeel zijn, waarbij de inventarisatie op het terrein via een app zal gebeuren. Een opleiding over de nieuwe wijze van beheermonitoring zal ook aangeboden worden aan de partners.

Uit de fitness check van de natuurrichtlijnen, als onderdeel van het bredere biodiversiteitsbeleid van de EU, is gebleken dat de richtlijnen geschikt zijn voor het beoogde doel, maar dat de uitvoering ervan aanzienlijk moet worden verbeterd om de doelstellingen en hun volledig potentieel te bereiken. Om de implementatie te versterken publiceerde de Europese Commissie het 'EU Actieplan voor natuur, mens en economie'. Dit plan is te realiseren tegen eind 2019 in samenwerking met de lidstaten en de doelgroepen en met de ondersteuning van het Comité van de Regio's. Het actieplan omvat vijftien acties met concrete maatregelen voor zowel binnen als buiten Natura 2000. Het ANB voert dit actieplan vooral uit via het Vlaams Natura 2000-programma.

In het kader van het bossenforum van de VN werd een nieuw strategisch plan voor bossen (2017-2030) opgesteld met focus op duurzame ontwikkeling, participatie, bijdrage aan klimaatbeleid en realisatie van internationale biodiversiteitsdoelen. Ook dit strategisch plan zal verder uitgerold worden op EU-niveau door middel van mid-term evaluatie van de EU Bossenstrategie en het pan-Europese *Forest Europe* proces.

---

1 Afbakening van de Gebieden van de Natuurlijke en Agrarische Structuur

Het onderzoeksprogramma van het ANB voor 2018 is afgestemd op de noden van het Natura 2000-beleid, de voorbereiding van de rapportering in het kader van de EU Natuurrichtlijnen en de biodiversiteitsvisie.

Mijlpalen:

- eerste reeks beheerplannen binnen SBZ is geëvalueerd
- eerste reeks beheerplannen van erkende reservaten is voorgelegd aan de minister ter goedkeuring
- e-loket voor opmaak verkenningsnota's is operationeel begin 2018
- app voor uitvoeren inventarisaties en beheermonitoring is operationeel in het 1e kwartaal 2018
- app voor registreren uitgevoerde werken is operationeel in het 4e kwartaal 2018
- databank voor digitale natuurbeheerplannen is operationeel binnen ANB in het 1e kwartaal 2018
- databank voor digitale natuurbeheerplannen (= CMSi Flanders) is operationeel voor derden in het 4e kwartaal 2018
- e-loket voor subsidies natuurbeheerplannen is in testfase in 4e kwartaal 2018
- vormingsprogramma is operationeel voor internen en externen, en met focus op opvolging natuurbeheerplan
- het onderzoeksprogramma van het ANB voor 2018 is in uitvoering volgens afgesproken mijlpalen

Projecten 2018

Volgende zaken worden projectmatig aangepakt:

- Voor ANB-domeinen en omliggende openbare en/of private natuurterreinen wordt de nieuwe procedure natuurbeheerplannen stapsgewijs uitgerold. 17 verkenningsnota's (3210 ha), opgestart in 2017, worden afgewerkt. Voor 18 nieuwe gebieden (2304 ha) wordt de opmaak van een verkenningsnota opgestart samen met de partners.
- 14 natuurbeheerplannen (976 ha), opgestart in 2017, worden afgewerkt. Voor de 17 gebieden waarvoor de verkenningsnota wordt afgewerkt (3210 ha), wordt vervolgens gestart met de opmaak van het natuurbeheerplan.
- De beheervisie openbare bossen wordt geactualiseerd.
- Criteria om houtproductie te definiëren in natuurbeheerplannen worden opgesteld.

OD 1.2. Het ANB voert het Natura 2000-programma uit door de realisatie van de G-IHD tegen 2050. Een belangrijke mijlpaal is de realisatie van 70% van de nodige maatregelen in 2020 om de finale doelstelling te bereiken

In uitvoering van de Habitat- en de Vogelrichtlijn moeten de Europees te beschermen habitats en soorten in een regionaal gunstige staat van instandhouding worden gebracht. Hiertoe zijn gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen ('Europese natuurdoelen') bepaald (G-IHD). Deze zijn deels vertaald per speciale beschermingszone (SBZ) of groep van SBZ in specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD). Voor de uitvoering van deze doelen heeft de Vlaamse Regering in april 2014 een taakstelling 2020 goedgekeurd en deze bevestigd via de goedkeuring van het Vlaams Natura 2000 – programma. Deze taakstelling behelst dat 70% van de benodigde oppervlakte onder correct beheer wordt gebracht, dat een gunstige of verbeterde staat van instandhouding voor 16 habitats gerealiseerd wordt, dat een derde van de extra oppervlakte leefgebied gerealiseerd worden en dat een reeks prioritaire inspanningen uitgevoerd worden om de standstill te garanderen of achteruitgang tegen te gaan.

De uitvoering van de taakstelling wordt per SBZ gekaderd in een Managementplan Natura 2000, waarin onder meer de elementen taakstelling, evidenties, vrijwillige maatregelen en eventuele verplichtingen aan bod komen.

Bij de totstandkoming van deze managementplannen gaat bijzondere aandacht naar de mate waarin de zogenaamde "sterkste schouders" (het ANB, andere overheden, terreinbeherende natuurverenigingen) hun beheer afstemmen op de Europese natuurdoelen.

Het Vlaams Natura 2000-programma geeft ook aan welk deel van de taakstelling op Vlaams niveau in uitvoering is en hoe de resterende taakstellingen 2020 en 2050 kunnen worden gerealiseerd.

Met de passende beoordeling wordt duidelijkheid verschaft over vergunbaarheid van belastende activiteiten op de Europese natuurdoelen.

Het instrumentarium wordt ingezet of aangepast om diverse partners maximaal te ondersteunen.

Regulier beleid

De passende beoordeling werd door de EU in het leven geroepen om te verzekeren dat binnen het Natura 2000-netwerk aanwezige natuurwaarden niet worden aangetast of beoogde natuurdoelen niet onmogelijk worden gemaakt door allerlei initiatieven. Door een gecentraliseerde aanpak, verdere uitbouw van expertise bij ANB-medewerkers en de voortdurende optimalisatie van de instrumenten ter ondersteuning van initiatiefnemers wil het ANB bijdragen aan de beste oplossing bij de realisatie van projecten binnen de grenzen van de bestaande regelgeving.

Bij de verwerving van gronden wordt maximaal ingezet op de realisatie van Europese natuurdoelen volgens de afgesproken percentages, nl. 85 % voor de ANB-domeinen, 75% voor de uitbreiding van erkende natuurreservaten.

De entiteit Operationeel Terreinbeheer werkt actief aan de effectieve realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen op de terreinen in beheer van het ANB. Op die manier geeft het agentschap uitvoering aan haar rol als sterkste schouder.

Onderhoudswerken worden uitgevoerd voor het behoud en de verbetering van de bestaande aanwezige biodiversiteit, Europese habitats en soorten, belevingsinfrastructuur,...

De meest uitgevoerde onderhoudswerken voor de realisatie van Europese natuurdoelen kunnen opgedeeld worden in 6 types van opdrachten.

Type opdracht	Toelichting
maaibeheer, incl. afvoer maaisel	kwaliteitsverbetering honderden hectaren graslandhabitats en leefgebieden
heide- en bosrandenbeheer	kwaliteitsverbetering van diverse heidehabitats en leefgebieden. Naast puur onderhoudsbeheer worden met deze opdracht ook habitats in grotere heidecomplexen hersteld.
heidebeheer militaire domeinen	kwaliteitsverbetering van diverse heidehabitats en leefgebieden. Naast puur onderhoudsbeheer worden met deze opdracht ook habitats in grotere heidecomplexen hersteld.
begrazingsbeheer	kwaliteitsverbetering van diverse heide- en graslandhabitats en leefgebieden
exotenbestrijding	kwaliteitsverbetering van diverse boshabitats door verwijderen exoten
i.s.m. sociale werkplaatsen	kleine ingrepen ter kwaliteitsverbetering van habitats en leefgebied en ter verbetering van de beleving

De inrichtingswerken worden uitgevoerd met de focus op de realisatie van IHD en natuurbeleving. Jaarlijks worden bij het beheer van ANB-domeinen de toegemeten aankoop-, onderhouds- en investeringsbudgetten volledig, efficiënt en effectief ingezet conform de gestelde Europese natuurdoelen, de bestaande beheerkaders en het investeringsprogramma.

Operationeel Terreinbeheer lanceert in de periode 2017-2019 raamovereenkomsten voor investeringen-IHD en voor herstelbeheer-IHD. Dankzij deze raamovereenkomsten kan op meerdere locaties en over een langere periode gericht ingezet worden op de realisatie en herstel van Europese natuurdoelen. Via zo'n raamovereenkomst kunnen de opdrachten per domein sneller van start gaan en worden de middelen maximaal benut.

Het beheer van de eigen domeinen gebeurt voortaan zonder de inzet van glyfosaat.

Ook andere terreinbeheerders worden ondersteund in de realisatie van Europese natuurdoelen.

- In het waterbeleid wordt samen met de Vlaams Milieumaatschappij (VMM) verder ingezet op de concretisering van prioritaire watergebonden acties uit het Vlaams Natura 2000-programma in functie van de realisatie van de Europese natuurdoelen.
- Via Investeringsubsidies Natuur biedt het ANB in 2018 opnieuw de kans aan privé-eigenaars, privaatrechtelijke personen en lokale besturen om een bijdrage te leveren aan de realisatie van de Europese natuurdoelen zowel binnen als buiten de SBZ. De actieve bekendmaking en ondersteuning van deze regeling kreeg in 2017 een grote respons, zodat deze aanpak ook in 2018 zal herhaald worden. De middelen van deze subsidie kunnen worden aangewend voor concrete realisaties op het terrein (eenmalige inrichtingswerken, natuurontwikkelingswerken, achterstallig beheer...).

Hiervoor is een budget van 1,5 miljoen euro voorzien.

- De natuurbeheerplannen worden geactualiseerd in functie van de IHD.
- Samen met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) wordt geïnvesteerd in natuurinrichtingsprojecten met focus op IHD-implementatie. De natuurinrichtingsprojecten Dijlevallei ten zuiden van Leuven, Torfbroek, Zwarte Beek, Vrieselhof, Blankaart, Biscopveld, Berlarebroek-Donkmeer worden in 2018 verder uitgevoerd. Daarnaast worden volgende projecten in 2018 opgestart: Liereman, Vijvercomplex Bokrijk-Kiewit en Wellemeersen.

Projecten 2018

IHD-programma

Het IHD-programma wordt uitgevoerd, met als blikvangers voor 2018 het organiseren van een openbaar onderzoek en het afwerken voor goedkeuring van 36 managementplannen. Ook 4 soortbeschermingsprogramma's (SBP) (vleermuizen, porseleinhoen, bruine kiekendief, boomkikker) zullen worden afgewerkt en voorgelegd aan de minister ter goedkeuring. De goedgekeurde SBP worden uitgevoerd. Een nieuwe reeks SBP's wordt opgestart voor goedkeuring in 2019 (akkervogels, poelkikker, heikikker, rugstreeppad).

In uitvoering van de beslissing van de Vlaamse Regering van 30/11/2016 zal tegen medio 2018 een visie op het ruimere biodiversiteitsbeleid in Vlaanderen worden uitgewerkt.

Voor de Europese natuurdoelen buiten SBZ wordt een ontwerp van zones en programma voorgelegd aan de Vlaamse Regering. Er wordt in 2018 ook werk gemaakt van een visie voor translocatie en herintroductie. Voor SBZ-V IJzervallei wordt ondersteuning gegeven voor de definitieve goedkeuring van het S-IHD-besluit.

Het LIFE-project BNIP² wordt verder uitgevoerd. Het meetnet voor habitats en soorten zal verder worden afgestemd op het Natura 2000-beleid en in 2018 opstarten.

Mijlpalen 2018:

- aanleveren van 4 ontwerp soortenbeschermingsprogramma's voor goedkeuring
- indiening van 36 managementplannen
- uitvoering en opvolging van geplande acties 2018 uit het Vlaams Natura 2000-programma via dashboard
- 1 S-IHD-besluit goedgekeurd door de Vlaamse Regering
- goedgekeurde visie voor translocatie en herintroductie
- afwerking Biodiversiteitsvisie cf. beslissing Vlaamse Regering 30/11/2016

---

2 BNIP = Belgian Integrated Nature Project

Scheldeprogramma

Biodiversiteit

Het geactualiseerd Sigmaphan en de acties rond de Antwerpse haven worden verder conform de verschillende beslissingen van de Vlaamse Regering rond het geactualiseerd Sigmaphan, de Demer en de Antwerpse haven uitgevoerd.

In het kader van het Sigmaphan wordt verder gewerkt aan de natuurinrichting in 9 ANB-projectgebieden en 10 projecten van De Vlaamse Waterweg. Het omvormingsbeheer loopt in 4 projectclusters. Wat de Antwerpse haven betreft, zijn er meerdere inrichtingswerken voorzien en wordt een nieuw beleidskader (geactualiseerde strategische visie, Achtergrondnota 2.0) opgemaakt. Wanneer het afsprakenkader rond de optimalisatiewerken door de Vlaamse Regering is goedgekeurd, wordt dit vertaald in een (financieel) plan van aanpak.

Het LIFE-project SCALLUVIA, het LIFE-project SPARC en het Interreg-project Grenspark Groot Saeftinghe worden verder uitgevoerd.

- Het LIFE-project SCALLUVIA wordt afgesloten met een internationaal symposium.
- Voor het LIFE-project SPARC wordt de projectcommunicatie opgestart.
- Inrichtingswerken Grenspark Groot Saeftinghe worden uitgevoerd
-

Beleving

In Kruibeke wordt de tweede fase van de onthaalsite 'Scheldelei' aangelegd met een aantal belevingselementen. Het strategisch project 'Schelde Sterk Merk' gaat over in het project 'Rivierpark Scheldevallei' dat de komende 3 jaar naar een permanent parkschap gaat toewerken. Het ANB levert een bijdrage in de vorm van 5 familievriendelijke natuurbelevingspaden gespreid over de Scheldevallei. In de Antwerpse haven worden de natuurgebieden ontsloten in het kader van het project Havenland waarbij zowel de natuurtroeven worden uitgebouwd als het erfgoed en de haven. In 2018 zal daarbij zeker worden gefocust op een pilootproject rond ecowerkplaatsen nabij de natuurgebieden (met onder meer het plaatsen van een *glamtainer*) en zullen de eerste prototypen

van havenlandmodules worden gebouwd, Nog ruimer gaat het Interreg-project Grenspark Groot Saeftinghe waarbij grensoverschrijdend een regiobranding loopt waarvan de uitbouw van (de onthaalinfrastructuur van) de huidige natuurkerngebieden een pijler is.

Mijlpalen 2018:

- Sigmaplan:
  - goedkeuring van 2 GRUP's
  - goedkeuring onteigeningsbesluit Bovendijle en Beneden-Nete
  - inrichting fase 2 onthaalsite Scheldelei
  - afronden onthaalstudie Durme
- Sigmaplan & Antwerpse Haven:
  - opmaak grensoverschrijdend beheerplan
  - inrichting gestart van 380 ha leefgebied voor (Europees beschermde) soorten
  - inrichting en herstel gestart van 1000 ha (Europees beschermd) habitat
  - ondersteuning van de opmaak van natuurcompensatieplan en goedkeuring nieuwe strategische visie Antwerpse haven

Gebiedsgerichte werking (GGW)

Ook in 2018 gaat het ANB verder op de ingeslagen weg waarbij de gebiedsgerichte werking versterkt en uitgebouwd wordt. GGW zet in op realisatie van IHD door samenwerking te bevorderen en gezamenlijke projecten te ontwikkelen.

Beheersovereenkomsten worden ingezet ter ondersteuning van de SBP. In 2018 wordt een uitbreiding van het areaal met beheersovereenkomsten voor de grauwe kiekendief en hamster nagestreefd. Voor de hamster zal hierbij in 2018 een verhoogde inzet nodig zijn om de doelstelling voor de uitbreiding van het leefgebied, zoals in het SBP voorzien, te realiseren.

Mijlpalen 2018:

- SBP
  - planning en implementatie reeds lopende SBP programma's: Bever, hamster, roerdomp, gladde slang, kwartelkoning, grauwe kiekendief, heivlinder, knoflookpad en het gebiedsspecifieke SBP Antwerpse Haven
  - planning en start implementatie van de SBP's die eind 2017 werden goedgekeurd: 3 vissen, hazelmuis, vroedmeesterpad, grauwe klauwier

- LIFE- en Interreg-projecten
  - succesvolle afronding LIFE-projecten Ozon, Keiheuvel-De Most en Together.
  - uitvoering overeenkomstig planning van de lopende LIFE-projecten Flandre en Pays Mosan
  - verderzetten Interreg 2B Connect
  - doorstart van het in najaar 2017 goedgekeurde Interreg Vedette project
  - bijdrage aan opstart LIFE-projecten Nardus Limosa en Groene Vallei mits goedkeuring door de Europese Commissie
  - participatie in indiening van minstens 2 nieuwe LIFE-projecten
- Natuurinrichtingsprojecten
  - instelling en opstart van nieuwe natuurinrichtingsprojecten voor Vijvercomplex Bokrijk (regio VlaBra-Lim) en Wellemeersen (regio Oost-West-Vlaanderen)
  - coördinatie van de uitvoering van de lopende NI-projecten

Passende beoordeling

Om te helpen bij het opstellen van een passende beoordeling werden twee ondersteunende instrumenten verder ontwikkeld: de voortoets en de praktische wegwijzers.

Deze worden in 2018 verder uitgebouwd om initiatiefnemers in de toekomst nog beter te kunnen ondersteunen.

Mijlpalen 2018:

- de Praktische wegwijzer Grondwater en Direct ruimtebeslag worden afgewerkt en de voortoetsmodule gekoppeld aan grondwater, wordt gelanceerd
- er wordt verder werk gemaakt van de praktische wegwijzer soorten
- de integratie van de module Passende Beoordeling in het omgevingsloket wordt doorgevoerd, in samenwerking met het Departement Omgeving

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

De PAS beoogt bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, door op een planmatige wijze en zonder de continuïteit van de vergunningverlening in het gedrang te brengen, de uitstoot van stikstof terug te dringen. Op 30 november 2016 heeft de Vlaamse Regering de beslissing van april 2014 bijgestuurd en de krijtlijnen vastgelegd voor de verdere uitwerking van de PAS, voor zowel generieke doelstellingen, significantiekaders, herstel en monitoring. In uitvoering van deze beslissing wordt een plan van aanpak voor de PAS-monitoring, inclusief het PAS-herstelbeheer, opgemaakt.

De gebiedsanalyses zullen in 2018 afgewerkt worden door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), waarna ze geïntegreerd worden in de passende beoordeling.

Het ANB is verantwoordelijk voor de uitwerking van het herstelbeleid volgens de drietrapsmethode. De eerste en tweede trap betreffen de habitatvlekken die momenteel vrij zijn van stikstofbelasting respectievelijk de habitatvlekken waarvoor volgens het BAU-scenario in 2032 de kritische depositiewaarde niet meer overschreden wordt. Hiervoor wordt het herstelbeleid gerealiseerd via projectmatige financiering en via structurele financiering conform het nieuwe subsidiebesluit voor de subsidiëring van de planning, de ontwikkeling en de uitvoering van het geïntegreerd natuurbeheer. Voor de overige habitatvlekken (derde trap) die op basis van de gebiedsanalyse dreigen verloren te gaan of onherroepelijk dreigen aangetast te worden, wordt gericht ingegrepen via dezelfde instrumenten.

OD 1.3. Het ANB werkt mee aan het voorkomen en onder controle houden van schade en overlast door soorten

Samenleven met natuur kan ook overlast met zich meebrengen. Voor bepaalde soorten is beheer noodzakelijk omdat deze schade of hinder veroorzaken, de biodiversiteit verstoren, de volksgezondheid bedreigen... De belangrijkste pijlers van het schade- en overlastbeleid zijn een goede communicatie en sensibilisering, de implementatie van een adequaat bewakings- en preventiebeleid, een gedragen en billijke schaderegeling en populatiebeheer.

Invasieve, uitheemse soorten

In 2017 werd de lijst met voor de Europese Unie zorgwekkende, invasieve, uitheemse soorten volgens verordening 1143/2014 uitgebreid tot 49 soorten. De wettelijke bepalingen hieromtrent zijn verder verankerd via het Soortenbesluit (16 juni 2016). De implementatie van deze verordening loopt verder in 2018.

Regulier beleid

Dit gebeurt door verdere beleidsvorming via opvolging van enerzijds het Europees en anderzijds het Belgisch comitologisch traject. Hieraan gelinkt vindt ook overleg plaats met diverse sectoren (bv. planten- en dierenhandelaren).

Met betrekking tot de reële bestrijding van soorten op het terrein, staat enerzijds een (interne en externe) capaciteitsuitbouw voorop. Hieraan wordt onder meer een sectie van het kennisplatform Ecopedia gewijd.

Anderzijds worden concrete bestrijdingsopdrachten uitgevoerd. Onderzoeksprojecten kunnen nodig zijn om bestrijdingstechnieken te verfijnen.

Projecten

De grootste efficiëntiewinst inzake biologische invasies valt te boeken door een gedegen aanpak van de introductiewegen. Hiervoor zijn ontwerp van actieplannen beschikbaar, die in 2018 verder worden verfijnd in samenwerking met het Nationaal Secretariaat voor de Invasieve Uitheemse Soorten. In 2018 zetten we in op de uitwerking van beheerregelingen voor enkele prioritaire soorten (o.a. muskusrat).

Binnen het bestrijdingsinstrumentarium worden in 2018 opdrachten opgevolgd omtrent de bestrijding van diverse zoogdier- en vogelsoorten, exotische muggen, waterplanten en stierkikker. Ook de *early warning* en *rapid response* keten worden verder geoperationaliseerd voor alle relevante soorten in Vlaanderen.

Schadesoorten

Onder schadesoorten worden (inheemse) soorten wild of beschermde soorten verstaan die conform de procedure in het soortenschadebesluit onderwerp kunnen vormen voor aanvragen voor een vergoeding. Burgers kunnen hiervoor bij gespecialiseerde medewerkers terecht.

Door informatie ter beschikking te stellen, actieplannen op te maken en overleg met partners wordt zoveel mogelijk gesensibiliseerd in functie van beschermde soorten. Ook in 2018 wordt hierop verder gewerkt. Projecten beogen de uitbouw van een instrumentarium met betrekking tot schaderegeling en schademitigatie, doorgaans in combinatie met soortbescherming (bv. actieplan steenmarter, beheerregeling meeuwen, wolvenplan).

© Tom Linster

Wildedierenziekten

Het ANB werkt aan de opmaak van crisisplannen en de uitwerking van de nodige reglementering met het oog op de invulling van de bevoegdheden m.b.t. wildedierenziekten. Het ANB voorziet in een monitoring van de belangrijkste ziekten bij in het wild levende dieren, waaronder:

- actieve bewaking van varkenspest, Afrikaanse varkenspest, Brucellose en ziekte van Aujeszky bij everzwijnen
- passieve bewaking van rabiës bij vos en vleermuizen, vogelgriep bij vogels, en diverse ziekten (varkenspest, TBC) bij grofwild
- passieve bewaking van chytridiomycose en ranavirose bij amfibieën
- monitoring van exotische muggen.

OD 1.4 Het ANB zorgt voor een gericht handhavingsbeleid van de natuur- en boswetgeving

Een doeltreffende en rechtvaardige handhaving vormt het sluitstuk van een krachtdadig natuurbeleid. In 2018 gaat de Natuurinspectie verder met het programmatisch handhaven. De handhaving wordt hierbij gefocust op die beleidsdoelen die het meest bedreigd worden en op de prioritaire doelgroepen. De interventiestrategie, zoals vastgelegd in het handhavingsplan 2017-2019 wordt ook in 2018 verder uitgerold. Hierbij ligt de nadruk op een sensibiliserende en proactieve aanpak eerder dan op een repressieve en reactieve aanpak.

In 2018 wordt een communicatieplan opgesteld gericht naar de landbouwsector, met het oog op het verhogen van de naleving van de natuurregelgeving.

Nieuw in 2018 wordt het toezicht op de uitvoering van de ABS-verordening (*Access and Benefit Sharing*). Deze verordening heeft betrekking op het Nagoya-protocol, dat een aanvulling is op het internationale biodiversiteitsverdrag van de VN. De ABS-verordening regelt de toegang tot en het gebruik van genetische rijkdommen. Na goedkeuring van een uitvoeringbesluit ter zake, zal de toezichtsbevoegdheid hiervoor bij de Natuurinspectie komen te liggen.

Als gevolg van het recente opgestarte optimalisatietraject 'Natuurinspectie springt' zal de Natuurinspectie verder uitgroeien tot een professioneel en efficiënt werkend team, dat verankerd is in de werking van het ANB.

Indicatoren:

- 90% herstelgraad bij bestuurlijke maatregelen
- 80% nalevingsgraad regelgeving vissers

Mijlpalen 2018:

- programmatisch handhaven:
  - lijst met *10 Best practices* beherende overheden
  - opstellen van een communicatieplan voor de landbouwsector
- Natuurinspectie springt: 10 acties afgerond en 10 acties in uitvoering
- ABS-verordening: voorontwerp van decreet en uitvoeringbesluit ingediend voor goedkeuring.

SD 2: Het ANB verhoogt de beleving van natuur

Met deze doelstelling wordt beleving van 'natuur' in de meest brede betekenis van het woord beoogd. Het contact met de natuur bij uiteenlopende doelgroepen wordt gestimuleerd, terwijl het evenwicht tussen toegankelijkheid en draagkracht van de natuur gewaarborgd wordt. Behalve op beleving wordt binnen deze doelstelling ook gefocust op leefbaarheid: het verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving.

In 2017 kreeg het nieuw werkingsmodel voor het programma 'Natuur in je Buurt' vorm. De nieuwe samenstelling van het programma resulteerde in thematische clusters die toelaten om nieuwe trends en verhoogde aandacht voor bepaalde thema's in de maatschappij beter en sneller te captureren en hierrond de nodige initiatieven te nemen. Binnen deze clusters werden initiatieven in de steigers gezet die verder uitgerold worden in 2018:

- **Toegankelijkheid van de natuur**
Het beleidsinitiatief 'Omgekeerde toegankelijkheid' vereist de nodige planning om omgekeerde toegankelijkheid ingang te doen vinden op het terrein en de hierdoor vergrote mogelijkheden op natuurbeleving te doen stroken met de andere doelstellingen van het natuurbeleid.
- **Natuurbeleving in ANB-domeinen**
We zetten verder in op de optimalisatie van natuurbeleving in ANB-domeinen, met specifieke aandacht voor speelzones, zomerbivakplaatsen, onthaalpoorten en de voorbereiding van de implementatie van de omgekeerde toegankelijkheid. De app die in het najaar gelanceerd wordt zal ook natuurbeleving voor kinderen in de ANB-domeinen stimuleren. De bezoekerstevredenheid in ANB-domeinen wordt verder gemonitord.
- **Natuur als decor voor levensfasen**
De interne richtlijn voor natuurrustplaatsen is beschikbaar en het pilootproject in Rekem kan gerealiseerd worden.
Het project om in elke gemeente een speelzone te realiseren, gaat in 2018 in zijn eindfase.
- **Natuur in de bebouwde omgeving**
De oproep groenprojecten voor Natuur in je Buurt wordt geoptimaliseerd en opnieuw georganiseerd. Een roadshow zal georganiseerd worden om de kwaliteit van de ingezonden voorstellen te verbeteren en de specifieke focus van deze oproep op de bebouwde omgeving en de aandacht voor klimaatadaptatie in de verf te zetten. De app die in het najaar gelanceerd wordt zal burgers de mogelijkheid geven om groen in hun buurt aan te duiden en vraaggestuurd groen gerealiseerd te krijgen.
- **Natuur en gezondheid**
In 2017 nam het ANB een strategische beslissing omtrent de uitbouw van een werking rond natuur en gezondheid. In 2018 staan diverse initiatieven op stapel op beleidsvlak, in de onderzoekswereld en bij het middenveld. Het ANB zal de samenwerking op dit vlak tussen de verschillende protagonisten versterken om zo gezamenlijk aan dit thema te werken. Enkele concrete samenwerkingen met de zorgsector staan in de steigers en worden in 2018 uitgerold: bewegen op verwijzing, natuurcoaches en samenwerkingen met zorgcentra.
- **Natuur en kunst, cultuur en erfgoed**
Het initiatief rond 100 jaar WO I krijgt in 2018 zijn apotheose. In een aantal projecten zijn kleinschalige initiatieven rond natuur en kunst opgenomen. Verder onderzoekt het ANB de mogelijkheden om natuurwerkplekken ter beschikking te stellen met als doel het stimuleren van kunst/creativiteit, werken, natuurbeleving en herbronnen.

OD 2.1. Het ANB zet in op een verhoogde beleving van natuur

De beleefbaarheid en toegankelijkheid van de natuur zijn belangrijke aspecten waarom de Vlaming natuur wenst te behouden en versterken. De visie omtrent natuurbeleving betekent natuur voor iedereen, meer ruimte voor natuurbeleving en bereikbare natuur. Om die reden wenst het ANB deze toegankelijkheid zo goed mogelijk uit te bouwen, zowel op eigen terreinen als bij partners. Door in te zetten op een gefundeerde mix aan instrumenten gekoppeld aan een actieve zoektocht naar nieuwe vormen van beleving en thema's, worden nieuwe of bestaande doelgroepen aangespoord om de natuur te leren ontdekken.

Regulier beleid

Het ANB beheert in Vlaanderen ongeveer 80.000 ha parken, bossen en natuurreervaten waarvan ongeveer de helft in eigendom, en is dus een belangrijke speler in het aanbod van natuurbeleving. In deze domeinen wordt veel aandacht geschonken aan onthaal en toegankelijkheid in de brede zin: bereikbaarheid, (integrale) toegankelijkheid, fysiek en inhoudelijk onthaal, beleving, reëel en virtueel ontdekken, ontspanning,... In 2018 wordt de omgekeerde toegankelijkheid, zoals principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering, verder uitgewerkt in overeenstemming met de politieke besluitvorming. Het is de bedoeling om het principe van de omgekeerde toegankelijkheid te laten gelden in de bossen en natuurdomeinen in eigendom of onder technisch beheer van het ANB.

Naast het ANB beheren tal van partners nog eens duizenden hectaren aan natuur. Het is ook de taak van het ANB om in overleg de beleidslijnen uit te zetten over de toegankelijkheid van die

overige natuurterreinen. Zo willen we komen tot een gebiedsdekkend aanbod dat zo goed mogelijk aansluit bij de wensen van de Vlamingen. Het natuurbeheerplan en de toegankelijkheidsregeling vormen de basis.

Samenwerkingsverbanden en gebiedsgerichte projecten

In 2018 wordt de herdenking van 100 jaar Grote Oorlog afgesloten met een groot herdenkingsevenement. 100 ha klaprozen worden ingezaaid en elke gemeente plant een vredesboom aan.

In de ANB-domeinen en in samenwerkingsverbanden met partners over heel Vlaanderen wordt in 2018 naar volgende resultaten en mijlpalen toegewerkt:

- natuurherstelwerken in het stadsbos Hasselt aansluitend bij ingrepen voor toegankelijkheid
- Meerdaalwoud:
  - opening poort Torenavalk
  - realisatie eco-recreaduct N25
  - opstart Projectbureau i.s.m. Zoniënwoud
- Bosland:
  - realisatie project Fietsen door de bomen
  - ontwikkeling wandelknooppuntennetwerk
- Zoniënwoud:
  - opstart Projectbureau i.s.m. Meerdaalwoud
  - opstart Stichting Zoniën
  - project Mysterieus en Majestueus (*canopy walk*)
- Grenspark De Zoom – Kalmthoutse heide
  - realisatie grensoverschrijdende mountainbikeroute

- Vloethemveld
  - onthaalparking Zedelgem
  - aankoop o.a. i.f.v. uitbreiding en wandellus
- Nationaal Park Hoge Kempen
  - realisatie project Fietsen door de heide
  - nieuw wandelnetwerk Thorpark voor het gebied Klaverberg

Het wettelijk kader m.b.t. natuurrustplaatsen – de ‘zones op natuurlocaties voor asverstrooiing of het begraven van biologisch afbreekbare urnes’ – is beschikbaar. Op basis van de ervaringen met een proefproject streven we tegen september 2018 naar de eerste realisatie op het terrein te Rekem (Lanaken).

De erkenning van delen van het Zoniënwoud als UNESCO-werelderfgoed was een bekroning van de inzet van het ANB en de andere gewesten. Andere aanvragen voor erkenning als werelderfgoed werden ingediend voor de Koloniën (samen met Nederland) en voor de Grote Oorlog (samen met Frankrijk). In beide gevallen wordt de beslissing verwacht in 2018-2019. Dit jaar zal ook de kandidatuur voor erkenning als werelderfgoed voor de Hoge Kempen ingediend worden.

Daarnaast wordt verder gewerkt aan de communicatieve ontsluiting van onze domeinen.

Het project rond optimaliseren, vereenvoudigen en digitaliseren van aanvragen tot machtigingen voor recreatie voor doelgroepen sporters, jeugd en andere recreanten, heeft in 2018 de volgende mijlpalen:

- samenwerkingsovereenkomst met Sport Vlaanderen in eerste kwartaal 2018
- samen met Sport Vlaanderen een e-loket uitbouwen om mountainbiketoertochten aan te vragen. Dit wordt later uitgebreid naar andere sporten
- machtigingen zijn leesbaarder en duidelijker
- oprichten commissies sporten in de natuur: 5 provinciale en 1 Vlaamse

Speelzones

Het plan van aanpak voor de optimalisatie van het speelzoneconcept heeft tot doel om tegen medio 2018 in elke gemeente, waar mogelijk, tenminste één speelzone te voorzien, die maximaal afgestemd wordt op de locaties van jeugdlokalen, het trage wegennetwerk en het openbaar vervoer. De doelstelling is binnen handbereik. In 2018 wordt het overleg met diverse partners verdergezet om ook voor het resterende 30-tal gemeenten tot de realisatie van een speelbos te komen.

Een opleiding over speelnatuur, gericht naar lokale overheden, wordt in 2018 opgenomen in het vormingsaanbod van Inverde.

We voeren ook het masterplan bivakplaatsen verder uit. Vijf nieuwe locaties voor zomerbivakplaatsen in ANB-domeinen worden in 2018 ter beschikking gesteld voor jeugdkampen.

Vraaggestuurde werking 'Natuur in je buurt'

De nieuwe aanpak van vraaggestuurde werking over beleving, succesvol uitgetest in 2017, wordt in 2018 verder gezet.

Digitale instrumenten die de beleving en de vraaggestuurde werking ondersteunen, worden ontwikkeld. Zo wordt een natuurgebruikersplatform voor computer met app voorbereid. Dit is gericht op spel en verkenning in nabijgelegen groeninfrastructuur en dit voor kinderen, jongeren en hun begeleiders. Brede lancering hiervan zal gebeuren in de Week van het Bos 2018. Daarnaast wordt ook een prototype uitgewerkt voor toepassing van virtual reality rond twee specifieke natuurgebieden, in het kader van participatie en communicatie.

OD 2.2. Het ANB faciliteert en realiseert meer en beter groen in en rond de stad

Het programma Natuur in je Buurt ondersteunt ook nog steeds meer en beter groen in de woon- en werkomgeving. Op die manier wordt gewerkt aan een betere leefbaarheid van buurten en dus aan gezondheid en welbevinden van wie er actief is. Het project wil bij uitstek vernieuwend en creatief zijn, zowel qua inhoud, aanpak als communicatie

Natuur in je buurt zet sterk in op de ontwikkeling, uitwisseling en terbeschikkingstelling van kennis, expertise en faciliteiten en werkt vanuit de wetenschap dat stedelijk groen heel wat baten en voordelen heeft (urbane ecosysteemdiensten).

Maar het programma mikt ook op concrete realisaties. Zo wordt ingezet op de realisatie van stads(rand)bossen en groenpolen (zie verder). Naast de realisaties door het ANB, worden steden en gemeenten ook gestimuleerd om meer stadsbossen en groenpolen te realiseren. We ontsluiten, verspreiden en promoten bestaande realisaties en ervaringen zodat ze kunnen dienen als inspiratie voor nieuwe initiatieven. We geven het bestaande netwerk van stedelijke groenspelers een gezicht. In het kader van het nieuwe werkingsmodel werken we aan een aangepast instrumentarium (conform het subsidiariteitsprincipe en het doelmatigheidsprincipe) dat de nodige middelen biedt om actoren bij te staan bij de realisatie van stedelijk groen.

In 2018 verkennen we eveneens de mogelijkheid voor de uitrol van een klimaatbufferprogramma in verstedelijkt gebied, zoals voorzien in het klimaatprogramma van het ANB.

Regulier beleid

Het ANB ontwikkelde een reeks technische vademecums ter ondersteuning van groenbeheerders. Deze vademecums kaderen alle in de beheervisie Harmonisch Park- en Groenbeheer, kortweg HPG. De HPG-visie gaat uit van een evenwichtige samenhang tussen mensgerichte, natuurgerichte en milieugerichte beleids- en beheermaatregelen en moet leiden tot een duurzaam, divers en dynamisch geheel. Het is de basis voor het eigen beheer van de parken van het ANB, maar ook voor het advies en de ondersteuning van andere groenbeheerders. Deze kennis wordt verder ontsloten via het aanbod van Inverde.

Een gemeente kan aan de hand van een stedelijk groenplan een onderbouwde langetermijnvisie neerzetten over haar groenstructuur. Het plan is een richtinggevend document voor het beleid voor de gewenste kwantiteit en kwaliteit van groen in de gemeente. Het geeft aan welke groenstructuren de gemeente herbergt, wat de waarde, samenhang en functie van deze structuren is en hoe ze te handhaven of te versterken. In 2018 zal dit opnieuw onder de aandacht worden gebracht via de projectoproep Natuur in je Buurt.

Het ANB lanceert opnieuw een oproep naar vernieuwende, creatieve groenprojecten. In deze projecten wordt ingezet op de verhoging van de leefbaarheid aan de hand van verschillende thema's: mobiliteit, leefmilieu, sociale cohesie, aandacht voor *nature-based solutions* voor klimaatadaptatie...

Projecten

Realisatie van stads(rand)bossen en groenpolen

Als flankerende maatregel voor de doelstellingen in het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB) worden opnieuw provincies, gemeenten, intercommunales en privépartners uitgenodigd om via aankoop en aanleg van stedelijk en randstedelijk groen de leefbaarheid minstens te bestendigen en waar het kan te versterken.

Rond Gent wordt meegewerkt aan een groene stadsomgeving met de ontwikkeling van drie groenpolen (Parkbos Gent, Vinderhoutse bossen en Oud-Vliegveld).

Het project Parkbos Gent beoogt de uitbouw van een multifunctionele groenpool van 1200 ha ten zuiden van Gent. In deze groenpool is ruimte voorzien voor 340 ha oud en nieuw bos, 200 ha park- en natuurgebied en 500 ha duurzaam landbouwgebied. Voor de realisatie van dit omvangrijke project wordt samengewerkt met verschillende overheidsdiensten en besturen.

Om de ontwikkelde visie goed te kunnen uitwerken is grondverwerving cruciaal. De nodige onteigeningen worden verder gezet. De toegangspoorten Portaal Grand Noble en Den Beer worden verder ingericht. Naast de toegangspoorten worden ook de aanleg van recreatieve routes, het plaatsen van parkbosmeubilair en het inrichten van het speelbos Scheldevelde voorzien.

De site van het Oud-Vliegveld wordt na de zandontginning (eind 2018) opgevuld met zandig materiaal (tot eind 2020) en vervolgens, na zetting van de specie, ingericht als één van de vier grote groenpolen van de Gentse regio. Voor de uitwerking van de inrichtingsvisie werd een ontwerp-wedstrijd gelanceerd. Met de laureaat-ontwerpers wordt verder onderhandeld over de opmaak van een landschapsonwerp voor de ganse groenpool. Deze onderhandelingen, die gepaard gaan met talrijke bilaterale overlegmomenten met verscheidene partners, zullen in 2018 leiden tot de finale versie van het globale landschapsonwerp. Vervolgens wordt een gedetailleerd inrichtingsplan opgesteld voor de Noordwestelijke arm van het Oud-Vliegveld, het militair domein en de visvijver.

De groenpool Vinderhoutse Bossen is volop in ontwikkeling. Er worden 5 ha bijkomend bos ingericht. Via een nieuwsbrief, interactieve activiteiten en beplantingsacties worden de lokale bewoners en partners bij het project betrokken. Via een lokale projectoproep erfgoed worden beplantingswerken uitgevoerd binnen het projectgebied.

Ook in de omgeving van de stad Lier wordt aan de groene ontwikkeling van de stadsomgeving gewerkt. Heel wat partners plaatsten hun schouders onder dit project. De inrichtingsvisie voor het gebied van 227 ha wordt gefinaliseerd. Daarnaast wordt ingezet op een workshop rond volkstuinen en speelbos en zal er een infomarkt georganiseerd worden.

In de rand rond Brussel wordt verder gewerkt aan de realisatie van 1000 ha bijkomend toegankelijk groen tegen 2019. Het versterken van de natuurbeleving en het onthaal wordt waar mogelijk gekoppeld aan het realiseren van biodiversiteitsdoelen en ecologische verbindingen. Er wordt verder gewerkt rond de drie groenpolen uit de flankerende maatregelen van het Vlaams VSGB. Via grondverwerving, inrichting en productontwikkeling wordt ingezet op de uitbreiding en een verbeterd onthaal in de groendomeinen binnen de Vlaamse Rand. Er wordt gezocht naar de realisatie van een robuust groen netwerk door verbinding van groene ruimten via inrichting van belevingsvolle groene links en het aanpakken van barrières en knelpunten. Hiervoor wordt afstemming gezocht tussen verschillende actoren en ruimtevragen in de regio. Openbare en private partners worden gestimuleerd om via de inrichting van speelzones en het opmaken van beheerplannen en toegankelijkheidsregelingen bijkomend toegankelijk groen in de Vlaamse Rand te realiseren.

Als flankerende maatregel voor het VSGB worden opnieuw provincies, gemeenten en intercommunales uitgenodigd om via aankoop en aanleg van stedelijk en randstedelijk groen de leefbaarheid minstens te bestendigen en waar het kan te versterken.

Mijlpalen 2018:

- Oud Vliegveld:
  - finalisatie globaal landschapsonwerp
  - lancering communicatietraject (opmaak en lancering website, groenpoolsafari, infomarkt,...)
- Parkbos Gent:
  - studie ontwerp Speelbos Scheldevelde
  - inrichting van de Oude Spoorweg als fiets- en wandelas doorheen het Parkbos, fase 3
- Vinderhoutse bossen:
  - 10 ha grondverwerving, waarvoor realisatie bos/natuur zal kunnen doorgaan

Klimaat

Het klimaatprogramma van het ANB wordt verder uitgevoerd. Het programma bevat concrete acties tot 2020 rond vier sporen: natuur inzetten voor klimaatmitigatie, natuur inzetten voor klimaatadaptatie, het weerbaar maken van de natuur tegen de gevolgen van klimaatverandering en bijdragen aan het intern klimaatplan van de Vlaamse overheid.

In het kader van deze OD is de aandacht voor het gebruik van groen voor de buffering van de gevolgen van de klimaatverandering van groot belang (klimaatadaptatie van de maatschappij door de toepassing van *nature based solutions*). Acties vinden vooral plaats in en rond steden en in de riviervalleien. De integratie van het thema klimaatadaptatie in onder meer Natuur in je Buurt is een van de engagementen van de Vlaamse Regering in het kader van het Vlaams Klimaat- en Energiepact in uitvoering van de Vlaamse Klimaattop.

SD 3: Het ANB valoriseert de waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij

Van de drie pijlers van het duurzaam ondernemen (*people, planet, profit*) is het economische aspect of de waarde van natuur conceptueel en maatschappelijk de meest uitdagende. Waarde kan hierin verschillende betekenissen hebben. Binnen deze strategische doelstelling maken we de diensten die natuur levert zichtbaar voor de maatschappij en proberen we deze diensten te optimaliseren.

OD 3.1. Het ANB optimaliseert beheerpraktijken door het streven naar een kosteneffectief en adaptief beheer voor een breed gamma van ecosysteemdiensten

De huidige en toekomstige levering van ecosysteemdiensten en het welzijn en de welvaart die er bij horen, vereisen het behoud en de verbetering van de biodiversiteit (het natuurlijk kapitaal). Om een zo breed mogelijk en maatschappelijk relevant gamma van ecosysteemdiensten te kunnen ontwikkelen en aanbieden, is een geïntegreerd beheer van natuur nodig, afgestemd op diverse doelen. Hierbij wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijke kosteneffectiviteit door een optimale combinatie van doelmatigheid en kwaliteit. Om maximaal resultaat te halen bij de realisatie van beheerwerken, moeten de middelen zuinig ingezet worden op die activiteiten die het beste resultaat halen voor het gestelde beheerdoel. De beheerprocessen moeten zo efficiënt mogelijk verlopen. Duurzaam beheer vereist goede planning waarbij geanticipeerd wordt op mogelijke evoluties, maar moet ook rekening houden met onzekerheid en complexiteit. Deze kan bijvoorbeeld samen hangen met wijzigende inzichten en/of externe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, milieudrukken of maatschappelijke evoluties.

Regulier beleid

Optimalisatie van bosbeheerpraktijken en houtexploitatie

Specifieke processen verbonden aan de houtexploitatie (valoriseren houtkwaliteit, gebruik ruimingspistes, controle houtexploitatie, plannen verjongingsgroepen,...) worden verder geoptimaliseerd. Hierbij worden, binnen het kader van de criteria duurzaam natuurbeheer, efficiëntie en effectiviteit nagestreefd. De verbetervoorstellen worden vervolgens vertaald in de natuurbeheerplannen.

De regelgeving voor houtverkopen zal worden vereenvoudigd.

Het QD-beheer (kwalificeren - dimensioneren) van een aantal boomsoorten wordt verder uitgebreid in de beheerregio's. QD is eenvoudig op te starten in jonge bestanden, maar kan overal toegepast worden. Deze ervaring zal op termijn ingezet worden om elementen uit QD-beheer te gebruiken bij de omvorming van oudere bestanden. Tegelijkertijd wordt een combinatie van concepten uit QD, kloempen, bosomvorming en andere aspecten van natuurgericht bosbeheer ingezet om Europese boshabitats te realiseren en om bossen weerbaar te maken tegen klimaatveranderingen.

Projecten

Genenbronnen

Om te kunnen beschikken over een genetisch divers en aangepast aanbod aan plantmateriaal, werkt het ANB samen met het INBO aan nieuwe strategieën voor de selectie van aanbevolen herkomsten (fenotype – genotype – klimaatrobustheid) en beschikbaarheid van voldoende teeltmateriaal om de kwekerijsector te bevoorraden (zaden en klonen). Naar aanleiding van het samenvoegen van de diverse herkomstgebieden voor autochtone bomen en struiken in Vlaanderen naar slechts één herkomstgebied begin 2017, biedt zich een kans om ook de werking van de ANB-zaadboomgaarden te rationaliseren.

Mijlpalen 2018:

- er is een akkoord tussen ANB, INBO en zaadoogsters over het behoud (definitief en voorlopig) van de zaadboomgaarden van autochtone bomen en struiken op ANB-terreinen. Deze lijst wordt gecommuniceerd aan betrokken terreinbeheerders, inclusief een plan van aanpak met betrekking tot onderhoud.
- de overdracht van het label 'Plant van Hier' van het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren naar ANB is een feit en de opmaak van een promotieplan is afgerond en is klaar voor uitvoering.

Beheer in functie van klimaatverandering

Het klimaatprogramma voor het ANB wordt uitgevoerd. Dit omvat verschillende acties en projecten. Zo worden onder meer maatregelen en richtlijnen ontwikkeld ter versterking van de weerbaarheid van de natuur tegen de klimaatverandering, met specifieke aandacht in 2018 voor brandpreventie en crisisbeheer bij brand. Verder start een project om zicht te krijgen op koolstoflekken die optreden bij beheerswerken en het beschermen van koolstof-hotspots in de domeinen van het ANB. Dit zijn beide engagementen van de Vlaamse Regering in het kader van het Vlaams Klimaat- en Energiepact in uitvoering van de Vlaamse Klimaattop.

Mijlpalen 2018:

- de koolstof hotspots in de ANB-domeinen en hun eventuele bedreigingen zijn in beeld gebracht. De courante beheerregrepen zijn geëvalueerd in het licht van hun impact op de koolstofbalans (koolstoflekken).

OD 3.2. Het ANB streeft naar een duurzaam gebruik of medegebruik van natuur door een divers en kwalitatief aanbod van producten en de optimalisatie van hun afzet

Duurzaam gebruik van natuur gaat over de manier waarop producten en diensten aangeboden worden op de markt, binnen de grenzen van de draagkracht van het ecosysteem. Het gaat voornamelijk om rondhout van diverse kwaliteiten, houtige en grazige biomassa, jacht en visvangst en landbouwproducten.

Door de nodige diversificatie te voorzien in het aanbod van producten die voortkomen uit het natuurbeheer en door te streven naar een bepaalde kwaliteit en continuïteit in dit aanbod, wordt gelijktijdig naar een ecologische, economische en maatschappelijke meerwaarde gestreefd. Zorgen dat de afzet van producten optimaal gebeurt, bijvoorbeeld door betere vermarkting of alternatieve verwerking, draagt bij tot het duurzaam gebruik en de kosteneffectiviteit van beheer.

Regulier beleid

Duurzame jacht

Door de organisatie van het theoretisch en praktisch jachtexamen wordt een stevig fundament geschapen voor de uitoefening van een duurzame en veilige jacht in Vlaanderen.

In het kader van de vereenvoudiging van de administratieve lasten voor de burger en in het kader van de digitalisering van de Vlaamse overheid wordt verder gewerkt aan een digitaal platform voor het beheer van de jachtplannen en een vereenvoudiging van de wetgeving ter zake. Dit moet leiden tot een maximale transparantie en een vlotte aanpasbaarheid van de jachtplannen.

Het ANB evalueert voor de domeinen in eigendom hoe een duurzame jacht kan worden ingepast in het algemene beheer. Dit in het kader van een duurzaam medegebruik van natuur door jagers en met het oog op een goed populatiebeheer ten behoeve van landbouw, verkeersveiligheid, natuurontwikkeling en natuurbescherming. We evolueren hierbij van een ad hoc naar een planmatige aanpak.

Het ANB draagt deze visie ook uit naar andere overheden.

Het ANB organiseert en faciliteert het proces van de faunabeheerzones in Vlaanderen, waarbij met alle betrokkenen op niveau van elke faunabeheerzone gestreefd wordt naar een consensus rond beheer van wild zwijn, gevolgd door lokale gecoördineerde actie op het terrein.

Duurzame visserij

In alle Vlaamse provincies wordt viswateronderzoek uitgevoerd met het oog op de onderbouwing en de evaluatie van het beleid rond visserij en visstandbeheer in zowel de voor de hengelsport belangrijke als de ecologisch waardevolle viswateren.

Via samenwerking met diverse waterbeheerders en medefinanciering door het Visserijfonds worden allerlei projecten uitgevoerd ter verbetering van het structuurherstel van onze waterlopen en van de visbestanden. Ook in de Sigma-werking is dit ingebed. De gerealiseerde projecten dragen bij aan de Europese natuurdoelen en het integraal waterbeleid. Zo worden er in 2018 visdoorgangen gerealiseerd op onder meer de Demer, de Kemmelbeek en de Aa.

Voor het herstel van duurzame populaties in meerdere rivierbekkens worden kweek- en herintro-

ductieprogramma's opgezet voor zowel habitatsoorten (rivierdonderpad, beekprik, grote modderkruiper) als voor typische en zeldzame indicatorsoorten zoals kwabaal, kopvoorn en serpeling. Het Visserijfonds voorziet via een samenwerking met het INBO in de nodige middelen voor het kweekprogramma en de wetenschappelijke opvolging.

De ecologische inpassing van de visserij wordt verder gerealiseerd door de aanleg van hengelfaciliteiten, de actualisatie van de visserijwetgeving, communicatie via diverse kanalen en het opstarten van lokale samenwerkingsverbanden met hengilverenigingen.. Zo worden onder meer hengelseigers gerealiseerd op de Aa, de Langelede en de Treskesput te Turnhout..

Op de begroting van het Visserijfonds zijn in 2018 diverse lopende en nieuwe terreinprojecten voorzien rond de aanleg van vispassages, paai- en schuilplaatsen voor vissen, aanleg van hengelfaciliteiten, (mede)beheer en inrichting van viswater, visteelt e.d.

De update van de visserijwetgeving wordt verder voorbereid en afgestemd met de sector, en is operationeel tegen 1 januari 2019.

Duurzaam hout

Voor de houtoogst in ANB-domeinen tot 2100 werden realistische en gedragen houtproductiedoelen opgesteld, op basis van best beschikbare kennis en beslist beleid. De doelen zijn compatibel met de randvoorwaarden en inhoudelijke principes van het geïntegreerd natuurbeheer en met de instandhoudingsdoestellingen. De afgesproken productiedoelen zullen gemonitord worden en de teams zullen ondersteund worden bij de implementatie van het duurzaam oogsten.

Daarnaast zal verder ingezet worden op het belang van het gebruik van gecertificeerd hout (FSC/PEFC) uit duurzaam beheerde bossen via promotie van de productfiche 'hout'. De ambitie is dat overheidsinstanties het gebruik van gecertificeerd hout opnemen in hun bestekken.

Mijlpalen 2018:

- implementeren van de productiefunctie van de natuur als doel in Vlaanderen: afstemming met de beheervisie voor openbare bossen en de beheerplanning. Monitoring op basis van de lijst van voorziene kappingen en de lijst van doorlopen oppervlaktes en inzetten van expertenteam waar gewenst of noodzakelijk.

Optimalisatie biomassaketen

We werken aan het versterken van de hoogwaardige lokale en regionale valorisatie van biomassa uit bos-, natuur-, en landschapsbeheer, met focus op maaisels uit berm- en graslandbeheer en houtige nevenstromen uit bos- en landschapsbeheer (dunningshout, tak- en tophout, hout uit hakhoutbeheer, snoeihout, ... exclusief commercieel rondhout).

Zowel omwille van klimaatdoelstellingen (hernieuwbare energie) als vanuit een duurzaamheidskader wordt steeds meer belang gehecht aan het lokaal, gecascadeerd, duurzaam en kostenefficiënt gebruik van grondstoffen waaronder hout en niet-houtige beheerresten. Dit wordt gevat door de doelstellingen van de biogebaseerde economie. Door de klimaatproblematiek is een versnelde transitie van een economie gebaseerd op fossiele grondstoffen naar een economie gebaseerd op hernieuwbare grondstoffen een absolute prioriteit. Ook biologische grondstoffen afkomstig van hout en niet-houtige beheerresten hebben hier een rol in te spelen.

Mijlpalen 2018:

- organiseren van een netwerkevent samen met de VLM in het kader van Oogstbare Landschappen, waar terreinbeheerders, producenten en verwerkers, beleidsmakers, onderzoekers, gemeenten en intercommunales, adviesbureaus, ... die werken rond houtige en grazige biomassa, elkaar kunnen ontmoeten
- uitklaren van de mogelijke rol van biomassahubs binnen de bestaande en toekomstige aanpak rond biomassa-productie in ANB-domeinen
- deelname aan de green deal huishoudelijke houtverbranding, met focus op verbeterde cascadering van houtige reststromen en brandhout

Klimaat

Het klimaatprogramma voor het ANB wordt opgemaakt. Dit omvat verschillende acties en projecten. In het kader van deze OD 3.2 werd in 2017 een haalbaarheidsstudie uitgevoerd voor de ontwikkeling van een systeem van *carbon credits* voor *domestic off-set projects* als financieringsbron voor natuurontwikkeling. Dit concept wordt nu verder uitgewerkt ter voorbereiding van een beleidsbeslissing omtrent samenwerking, financiering en desgewenst opstart van een dergelijk systeem. Dit is een van de engagementen van de Vlaamse Regering in het kader van het Vlaams Klimaat- en Energiepact in uitvoering van de Vlaamse Klimaattop.

OD 3.3. Het ANB maakt ecosysteemdiensten zichtbaar, bouwt ze uit en promoot de toepassing ervan

Ecosystemen zijn dynamische complexen van planten, dieren, micro-organismegemeenschappen en het abiotische leefmilieu die interageren als een functionele eenheid. Ze zijn een fundamenteel onderdeel van de biodiversiteit. Naast de intrinsieke waarde van ecosystemen hebben zij ook een functionele waarde, gaande van de voorziening van schone lucht en proper water tot de bestuiving van gewassen en de bescherming tegen overstromingen. Deze functionele waarden worden samen de 'ecosysteemdiensten' genoemd.

De kwaliteit van veel ecosystemen gaat achteruit, zodat deze niet langer de grote verscheidenheid van diensten kunnen leveren waarvan we afhankelijk zijn. Dit kwaliteitsverlies vertegenwoordigt enorme sociale en economische verliezen voor de Europese Unie. Het verlies aan biodiversiteit kost de EU volgens berekeningen van de Europese Commissie 3 % economische groei of zo'n 450 miljard euro per jaar.

Ecosysteemdiensten helpen een harmonie te creëren tussen bescherming en duurzaam gebruik en medegebruik van biodiversiteit en ecosystemen. De vraag is hoe het natuurlijk kapitaal dat wordt gebruikt, behouden kan blijven op een niveau dat toelaat om blijvend te genieten van de rente : de voor ons welzijn zo belangrijke ecosysteemdiensten. Dit vormt een kader voor een duurzaam gebruik en duurzame ontwikkeling.

Regulier beleid

Intern vormingstraject

Er steeds meer instrumenten, kaarten, modellen e.d. beschikbaar die gebaseerd zijn op het ecosysteemdienstenconcept. Voorbeelden hiervan zijn de kaartenbundels van NARA-T 2014, de kaarten, GIS-modellen en methodes van ECOPLAN, participatorische technieken van INBO en de natuurwaardeverkenner. Daarnaast zijn er kaders en technieken voor beheer en duurzaam gebruik van ecosysteemdiensten ontwikkeld in uitvoering van andere OD's van het ANB.

Deze hulpmiddelen zijn een meerwaarde voor het ANB als geheel en voor specifieke interne doelgroepen in het bijzonder. Om de kennis over het concept en de instrumenten en technieken te verankeren in onze werking wordt een intern vormingstraject ontwikkeld.

Synergiën met andere sectoren

Het ANB werkt verder mee aan de opbouw van het beleidsdomeinoverschrijdende overlegforum dat streeft naar kennisuitwisseling over het concept ecosysteemdiensten en over het operationaliseren ervan. Omdat de uitwisseling van kennis over alle grenzen heen belangrijk is, ondersteunt het ANB actief het ESD-forum van het beleidsdomein en de *Belgium Ecosystem Services Community of Practice* (BEES).

Het thema natuur en gezondheid dient zich ook in 2018 aan als een maatschappelijk actueel thema. Het ANB zal de samenwerking op dit vlak tussen de verschillende protagonisten versterken om zo gezamenlijk aan dit thema te werken. Enkele concrete samenwerkingen met de zorgsector staan in de steigers en worden in 2018 uitgerold: bewegen op verwijzing, natuurcoaches en samenwerkingen met zorgcentra.

Het ANB zal de dienst MER steunen bij de verdere verkenning van de wijze waarop het ecosysteemdienstenconcept de milieu-effectenrapportering kan versterken en aanvullen.

Natuurwaardeverkenner

De Natuurwaardeverkenner blijft een centraal en algemeen toegankelijk instrument voor de evaluatie en waardering van ecosysteemdiensten. De ruimtelijk expliciete variant wordt dit jaar officieel gelanceerd. De bekendheid wordt verhoogd. Daarnaast wordt blijvend gewerkt aan de actualisering.

Projecten

Natuurcoaches

Natuur is essentieel voor onze gezondheid en ons welzijn. In 2018 start Natuurinvest met een pilotopleiding voor wandelcoaches, die hun patiënten op sleeptouw nemen in de natuur. In een tweede fase worden zelfstandige wandelcoaches samengebracht in een netwerk.

Pilootprojecten en demonstratieprojecten

De graslanden in onze natuurreservaten genereren tal van ecosystemendiensten. Een daarvan is de natuurlijke productie van biomassa in de vorm van gras en kruiden. Die biomassaproductie heeft ook een potentiële economische meerwaarde. Er wordt in dit kader nagegaan op welke manieren aan rendabele landbouw gedaan kan worden binnen de grenzen van de hoge natuurdoelstellingen. Op deze manier kan gestreefd worden naar een maatschappelijke optimalisatie van het graslandbeheer door het valoriseren van een of meer van de ecosystemendiensten van onze reservaten.

In het kader van het Interreg-project GrasGoed wordt onderzocht hoe van grasafval een hoogwaardig product kan worden gemaakt. Dit gebeurt samen met tal van partners. De focus ligt hierbij op enkele karakteristieke landschappen in de grensregio, zoals het Grenspark De Zoom en de Kalmthoutse heide.

In het kader van het Interreg-project 2B Connect werken we aan de vergroening en biodiversiteit van minstens 70 bedrijventerreinen in de grensregio met Nederland. In uitvoering van de LIFE+-projecten Together en Keiheuvel-De Most worden de socio-economische baten in kaart gebracht van de beide projectgebieden en –maatregelen. Voor het LIFE+-project Together worden deze gekaderd binnen het overkoepelend project Bosland.

In het kader van het Horizon 2020-project SINCERE wordt een case omtrent veiling van ecosystemendiensten uitgewerkt binnen ANB-domeinen. Dit betreft een experiment rond *reversed auctioning* waarbij we ecosystemendiensten willen valoriseren op een andere manier dan de klassieke subsidies.

Natural Capital accounting is een werkwijze om de veranderingen in de voorraad natuurlijk kapitaal (dit is onder meer de voorraad aan natuurlijke ecosystemen die een stroom van waardevolle producten en diensten voortbrengt) op verschillende schaalniveaus te meten en de waarde van ecosystemendiensten te integreren in boekhoud- en rapportagesystemen. Dit moet resulteren in een beter beheer van dat natuurlijke kapitaal. Momenteel worden er op wereld- (bv. door de Wereldbank) en op Europees niveau (via KIP INCA) stappen gezet om een geïntegreerd natuurlijk boekhoudsysteem voor ecosystemen en hun diensten en bijbehorende datasets te ontwikkelen. Het ANB zoekt samen met het Departement Omgeving, het INBO, de Vlaamse Statistische Autoriteit en andere partners uit hoe een dergelijk systeem van *Natural Capital Accounting* in Vlaanderen kan worden opgezet.

Het project iGREEN tracht het concept van ecosystemendiensten en groene infrastructuur ingang te laten vinden in een ruimere maatschappelijke context. Het pilootproject focust op de provincie Limburg. Limburg onderscheidt zich in de sectoren biomassa, water, voeding, zorg en toerisme. Er wordt in dialoog gegaan met publieke en private beheerders van de groene infrastructuur en bedrijven die baat hebben bij de verdere ontwikkeling van deze concepten. Door overleg met verschillende maatschappelijke groepen, workshops en actieve promotie van deze concepten door middel van lezingen kunnen deze nieuwe inzichten een bijdrage leveren aan de maatschappelijke ontwikkeling van deze regio. Het project is praktisch en uitvoeringsgericht. iGREEN heeft linken met het SALK³-plan en het TOP-project van het Departement Omgeving.

---

3 SALK = Strategisch Actieplan Limburg in het Kwadraat

OD 3.4. Het ANB vermarkt producten uit haar domeinen op een duurzame manier

Als business partner van het ANB zorgt Natuurinvest voor de vermarkting van de producten uit de openbare natuurdomeinen. Naast het innen van de inkomsten uit de verkoop van hout, onderzoekt Natuurinvest de rendabiliteit van andere biomassa (bijvoorbeeld gras, houtige biomassa) of van gebouwen en terreinen. Nieuwe vormen van natuurbeleving worden eveneens verkend als mogelijk vermarktbaar product. Het uitbouwen van duurzame projecten samen met partners, staat hierbij steeds voorop.

Projecten

Natuurinvest analyseert en ontwikkelt innovatieve vermarktbare initiatieven voor het ANB. In 2018 wordt het mogelijk om een natuurwerkplek te boeken in een ANB-domein. In het kader van het ANB-innovatieprogramma wordt minstens één nieuw product volledig uitgewerkt voor lancering op de markt

In het project Eco2Eco wordt samen met de Nederlandse partners gezocht naar mogelijkheden om vraag en aanbod van kwaliteitshout op mekaar af te stemmen, gekoppeld aan duurzaam beheer en biodiversiteit.

3. Beheerdoelstellingen

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van werking van het ANB op vlak van organisatiebeheersing en organisatieontwikkeling. De projecten en processen ondersteunen de verdere ontwikkeling van een efficiënte, effectieve, integere, klantgerichte en kwaliteitsvolle werking van het agentschap.

3.1 Innovatie

Het ANB zet in op innovatie en wil dit structureel verankeren in de organisatie. Onder de naam 'Innovatie ANB' wordt in 2018 het innovatiemanagementsysteem uitgerold. Twee maal per jaar zal een oproep naar innovatieve ideeën gebeuren, die daarna een selectieproces doorlopen met behulp van het innovatiekompas. Doelstelling is om twee concrete projecten per jaar op te starten en naar concrete realisaties te leiden. De verantwoordelijken kunnen rekenen op ondersteuning in de organisatie, in de vorm van een draaiboek, indien nodig financiële middelen, extern advies en interne ondersteuning door het interne innovatiebureau.

De in 2017 opgestarte innovatieprojecten worden afgewerkt.

Mijlpalen 2018:

- opstart van het innovatiebureau dat een draaiboek en tools ontwikkelt, zoals o.a. een systeem om ideeën te capteren en een beslissingskompas
- opstart van minstens twee innovatieprojecten die zich vertalen in concrete realisaties
- realisatie van natuurwerkplekken: tegen medio 2018 zal een natuurwerkplek kunnen geboekt worden in een domein van het ANB

3.2 Kennisdeling en vorming

Inverde verzorgt opleidingen voor de werknemers van het ANB en voor de doelgroepen in de natuursector. De opleidingen voor het ANB worden afgestemd op de strategische noden. Daarnaast zorgt Inverde voor het standaardiseren, testen en brevetteren van de cruciale vaardigheden in natuurbeheer. Via de organisatie van kennisdelende activiteiten wil Inverde bijdragen aan het ontwikkelen, verspreiden en behouden van de natuurkennis en -expertise die in Vlaanderen (en Europa) aanwezig is.

Het agentschap zet daarnaast reeds jaren in op de ontwikkeling van talenten en de ondersteuning van leidinggevenden om zich te versterken in hun rol. In 2018 wordt specifiek ingezet op volgende trajecten:

- het traject Leiderschap ANB, waarin o.a. gewerkt zal worden rond leiderschapscompetenties
- het traject Digitalisering, in het bijzonder het ondersteunen van de Vlucht Vooruit (zie verder) waarbij boswachters voortaan tablets zullen gebruiken bij hun terreinwerkzaamheden
- het traject Veiligheid, Welzijn en Integriteit, waarin de initiatieven van 2017 worden verdergezet en inzake veiligheid het accent zal gelegd worden op veiligheidsbeleid, -coaching en sensibilisering van de ploegbazen en hun ploegen

3.3 Personeel en organisatie

Personeelsmanagement en organisatieontwikkeling

Enkel met een doordachte HR-strategie kan het ANB haar strategische ambities, voornamelijk op het vlak van dienstverlening, maar ook op het vlak van efficiëntie en slagkracht, waarmaken. Het ANB staat als werkgever voor heel wat uitdagingen (vergrijzing, steeds kleinere instroom door koppenbesparingen, gewijzigde verwachtingen van de maatschappij, digitalisering,...).

Deze uitdagingen vragen om een doordachte HR-visie. Een HR-strategie die toelaat het personeel flexibel in te zetten en die mobiliteit stimuleert en een strategie die het ANB uitdaagt zich anders te organiseren en verder te werken aan de organisatieontwikkeling.

Programma Organisatie

Projecten zijn nodig om de dagelijkse werking te versterken en de juiste medewerkers op de juiste plaats te krijgen en te houden.

Deze projecten hebben als doel te zorgen dat het ANB een goed geoliede machine is. In 2018 wil het ANB het volgende realiseren:

Verwachte resultaten 2018

- uitbouw portfoliobeheer
- opzet veranderingsteam (ondersteuning project-, proces- en veranderingsmanagement binnen organisatievisie ANB)
- traject leidinggevenden uitrollen
- opstarten van het traject tot het opmaken van een personeelsplan, uitgedrukt in functiefamilies, functieklassen en eventueel niet-toewijsbare functies
- verhogen van de diversiteit door realisatie van het diversiteitsplan

Programma dienstverlening

Daarnaast definieerde het ANB een aantal projecten die de kwaliteit van haar interne dienstverlening sterk verbeteren door hertekening van processen.

Verwachte resultaten 2018:

- implementatie nieuw (digitaal) postsysteem
- implementatie nieuw inventaris- en voorraadbeheer (logistiek, OTB en IT)
- ontwikkeling van een klantenportaal (logistiek, personeel, IT,...)
- mijlpaal: een productcatalogoog gebaseerd op de noden van de organisatie
- mijlpaal: eindgebruikers kunnen de status van hun aanvragen opvolgen van aanvraag tot afhandeling
- interne mobiliteit en selectie worden klantvriendelijk gestroomlijnd
- de overgang naar Personeelpunt wordt vlot geïmplementeerd
- de dienstverlening vanuit de ICT-cel wordt verbeterd door het bepalen van Service Level Agreements (SLA's) voor PC- en serverinfrastructuur en applicatie-diensten

Programma welzijn

Het in 2017 goedgekeurde plan "Welzijn 2020" geeft concrete invulling aan de uitgangsvraag voor het welzijnsbeleid van ANB namelijk "hoe zorgen we er samen voor, dat jij en je collega's met goesting komen werken?". Dit plan geeft tevens uitvoering aan de 5 thema's van psychosociaal welzijn uit de welzijnswet. In 2017 werd ook reeds uitvoering gegeven aan een aantal actiepunten van dit welzijnsplan.

In 2018 zal het plan worden uitgevoerd en zal verder gewerkt worden aan volgende acties:

Cluster	Voorstel actie
<u>Cluster relatie</u> <ul style="list-style-type: none"> • Vertrouwen • Respect • Participatie & betrokkenheid • Verandering 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Antennepunten welzijn 2. Communicatie directieraad 3. Verandering sturen en versnellen 4. Beslisruimte vergroten 5. Integriteit & ethisch leiderschap
<u>Cluster werk & werkverdeling</u> <ul style="list-style-type: none"> • Werkdruk • Arbeidsomstandigheden • Arbeidsinhoud 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Ballast overboord! 7. Werkbare teams 8. Kennisdeling 9. Kleine, voortdurende verbeteringen
<u>Cluster Loopbaan & Talent</u>	<ol style="list-style-type: none"> 10. Interne mobiliteit 11. Talentenbeleid 12. Waardering & erkenning 13. Loon naar werken
<u>Cluster sociale steun</u> <ul style="list-style-type: none"> • Collega's • actieve aanwezigheid 	<ol style="list-style-type: none"> 14. Bekendmaking hulpkanalen psychosociaal welzijn 15. VAC coördinator 16. Re-integratie
<u>Voorstellen projectteam</u>	<ol style="list-style-type: none"> 17. Continue Communicatie 18. Welzijn op de agenda 19. Monitoring welzijn

Programma informatiemanagement

Informatie vormt een *core asset* van elke overheidsorganisatie en dus ook van het ANB. Het ANB gebruikt in haar bedrijfsprocessen informatie om deze processen uit te voeren en om zich te verantwoorden voor haar bestuurshandelingen of om haar rechten te borgen. Daarom moet deze informatie accuraat, vindbaar, toegankelijk, raadpleegbaar, betrouwbaar en begrijpelijk zijn. Het belang van de informatiehuishouding overstijgt de interne werking; ze is onmisbaar geworden voor de realisatie van de doelstellingen van de organisatie. De performantie van de informatiehuishouding van het ANB vormt dus een pijler voor een optimale werking. Informatiebeheer is dan ook een essentieel onderdeel van een goede organisatiebeheersing.

Hiertoe werken we een informatiebeleid en –beheer uit dat het nemen van beslissingen ondersteunt en leidt tot een betere dienstverlening. Het agentschap heeft voor 2018 volgende doelstellingen geformuleerd.

Verwachte resultaten 2018:

- uitvoering actieplan AVG (Algemene verordening gegevensbescherming)
- implementatie dataclassificatie
- nieuw Intranet
- opmaak informatiebeheerplannen (o.a. i.f.v. voorbereiding overstap naar sharepoint)
- datawarehouse opzetten
- informatieveiligheid opvolgen
- verdere implementatie informatiestrategie

Financieel management

Het financieel beleid is vanzelfsprekend de basis voor een gezonde entiteit en de sleutel tot succesvol verwezenlijken van diens ambities en doelstellingen. Om een efficiënt financieel beleid te voeren, worden de financiële middelen verder efficiënt ingezet ter realisatie van de strategische doelstellingen van het agentschap.

In 2018 wordt daarom gestart met de uitwerking van een analytische boekhouding. Dit moet het ANB in staat stellen om beter te rapporteren over de besteding in functie van strategische doelstellingen en projecten.

Daarnaast gaan we verder op de ingeslagen weg van het maximaal digitaliseren en uniformiseren van financiële processen. Dit moet ervoor zorgen dat de doorlooptijden voor vastleggingen en betalingen verkorten en dat budgetopvolging vergemakkelijkt door een automatische koppeling aan het budgetplan. We organiseren budgetplanning en -opvolging op een efficiënte manier.

Verwachte resultaten 2018:

- we verhogen het aantal tijdig betaalde facturen tot boven 85%
- alle financiële processen worden beheerd door personeelsleden van het ANB.

Interne audit

Interne audit heeft als algemene opdracht om op een onafhankelijke en objectieve manier de adequaatheid en de effectiviteit van de interne controle en het risicomanagement te evalueren, alsook de efficiëntie en de effectiviteit van de processen en de procedures.

Naast een evaluerende functie, heeft interne audit ook (en vaak vooral) een educatief-ondersteunende functie voor het management. Alleen op die manier kan interne audit een meerwaarde voor de organisatie betekenen.

De intern auditor rapporteert rechtstreeks aan de administrateur-generaal. De directieraad fungeert als auditcomité voor de rapportering en opvolging.

Concreet zal interne audit in 2018 volgende speerpunten uitwerken:

- uitwerken en coördineren van systematiek van risicobeheersing.
Mijlpaal 2018: inschatting van de maturiteit van risicobeheersing door audit Vlaanderen
- uitvoeren van pre-implementatie-audits van alle nieuwe of aangepaste processen op basis van het COSO-ERM-model
- vinger aan de pols houden door het actief signaleren van gedetecteerde risico's
- opvolgen van de uitvoering van de aanbevelingen van alle audits, zowel interne audits, als audits van Audit Vlaanderen en het Rekenhof. Interne audit valideert (al dan niet) de effectieve uitvoering van de acties die door het management gerapporteerd worden. Interne audit zorgt eveneens voor voortgangsrapportering aan het Rekenhof. De voortgangsrapportering aan Audit Vlaanderen verloopt in overleg met en via het ankerpunt organisatiebeheersing
- bij nieuwe audits ondersteunt interne audit het management bij het formuleren van adequate en efficiënte actieplannen
- op vraag van het management kunnen ad hoc audits opgestart worden. In functie van de capaciteit kunnen die door de intern auditor zelf uitgevoerd worden, dan wel uitbesteed.
- bewaken van het principe van single audit o.a. door een correcte afstemming en informatie-doorstroming naar de andere toezichthouders (audit Vlaanderen en Rekenhof)

3.4 Communicatie

De vernieuwde communicatiestrategie uit 2017 krijgt verder vorm en wordt geconcretiseerd. Het ANB verruimt de focus op beleving en voegt er een luik vakmanschap en dienstverlening aan toe. Er wordt gewerkt rond natuurbeleidscommunicatie en pure belevingscommunicatie.

De natuurbeleidscommunicatie richt zich op twee grote clusters van doelgroepen: enerzijds de specifieke doelgroepen die de informatie nodig hebben om aan de slag te gaan, anderzijds het ruime publiek. De eerste groep verwacht een goede dienstverlening. De laatste groep moet vooral geënthousiasmeerd en geprikkeld worden met mooie verhalen over onze diverse Vlaamse natuur en al wie er aan de slag is (als vakman). In de belevingscommunicatie wordt de nadruk gelegd op de belevingswaarde van de natuur door fijne acties op te zetten en verrassende thema's uit te werken (sport, cultuur en gezondheid, ...).

De communicatiestrategie is vertaald in de volgende drie ambities van de entiteit communicatie voor de volgende jaren:

1. de Vlaamse natuur wordt volop gepromoot zodat de schoonheid en de recreatieve mogelijkheden van die natuur ten volle gekend en gekoesterd worden door burgers en politici
2. natuur en biodiversiteit zijn begrippen die geassocieerd worden met vernieuwing, verwondering, trots en ongekende mogelijkheden
3. het communicatieteam functioneert en wordt erkend als een klantvriendelijk en performant communicatiebureau, zowel binnen als buiten de organisatie

Projecten 2018

Communicatieve ontsluiting van domeinen

De doelstelling is een substantiële stijging van het aantal domeinen dat communicatief perfect ontsloten is en waar de belevingswaarde gepromoot wordt.

Mensen moeten zich welkom voelen in de domeinen van het ANB. Het communicatieteam wil daar aan meewerken door de bezoeker goed te informeren door middel van bebording, posters, educatieve paden, enz.

Daarnaast start communicatie met een aantal innovatieve communicatieprojecten op vlak van gastheerschap. Een structurele samenwerking met Terreinbeheer vormt de ruggengraat van dit verhaal (zie SD 2). In grotere gebiedsgerichte projecten worden extra initiatieven genomen.

Mijlpalen/indicatoren 2018:

- 50-60 extra domeinen krijgen een correcte informatie op en over het terrein (onthaalborden, folders, website, sociale media, ...)
- een belevingsnieuwsbrief per seizoen
- vernieuwde campagne Week van het Bos

Website natuurenbos.be

De verruimde communicatiestrategie vindt zijn vertaling in de architectuur van onze huidige website. Het blijft de ambitie om de website natuurenbos.be uit te laten groeien tot de tripadvisor van de Vlaamse natuur en zo volop de belevingskaart te trekken.

Maar daarnaast moet er ook ruimte gecreëerd worden voor het biodiversiteitsverhaal (vakmanschap) en moeten burgers professioneel geholpen worden wanneer ze met een probleem of vraag zitten (dienstverlening). Om dit te kunnen realiseren wordt een strategische oefening opgestart met relatiebeheer, zodat de content van de site stap voor stap verruimd en verrijkt kan worden.

Mijlpalen/indicatoren 2018:

- een stijging van het aantal bezoekers van de website natuurenbos.be met 5 procent
- een nieuwe data-architectuur waarbinnen ruimte is voor het bredere verhaal

Aanstekelijke uitstraling

Het Agentschap voor Natuur en Bos wil de Vlaming goesting geven om de natuur in te trekken en daarbij gekend en bekend staan als betrouwbare en gastvriendelijke beheerder van natuur bij een breed publiek.

Het ANB realiseert heel veel positieve, bruikbare en innovatieve zaken, maar wordt daarbij niet altijd als afzender herkend, laat staan erkend. De entiteit communicatie wil het agentschap op een positieve manier in het daglicht zetten en werkt daarom een plan uit waarbij ook verschillende communicatiekanalen aan bod komen.

Het vlaggenschip van het communicatieteam is de Week van het Bos. Het thema in 2018 is ravotten. Een duidelijk *message house*, een goede content planning en een gedragen protocol rond woordvoerderschap zijn de prioriteiten hierrond in 2018.

Mijlpalen/indicatoren 2018:

- een duidelijk uitgewerkt pers- en PR-plan is voorhanden

Wervende verhalen

Het Agentschap voor Natuur en Bos vertelt wervende verhalen over de natuur naar een breed publiek.

Mijlpalen/indicatoren 2018:

- een duidelijke visie over de integratie van het biodiversiteitsverhaal in de strategie rond belevingscommunicatie is uitgewerkt
- alle standaardbrieven die het ANB verstuurt naar stakeholders zijn geïnventariseerd, tien sjablonen zijn bijgewerkt
- drie nieuwsbrieven richting vrijwilligerswerking worden uitgebracht en hebben een duidelijke plek op de site
- één concreet project wordt gerealiseerd als uitvoering van de strategie
- een mooi communicatieproduct over de jaarresultaten wordt ruim verspreid
- er worden vijf reportages op Plattelandstv uitgezonden

Communicatie naar belanghebbenden

De communicatie vanuit het ANB naar de specifieke stakeholders moet helder, tijdig, correct en volledig zijn. Er wordt gewerkt aan een strategische visie op de doelgroepen waarmee andere entiteiten aan de slag kunnen (vorming, relatiebeheer,...)

In 2018 zal (een deel) van de managementplannen in openbaar onderzoek gaan. Dat is een uitgelezen moment om met het verhaal van de Europese natuurdoelen naar buiten te komen. Er wordt een biosfeer ontwikkeld die Vlaanderen kan rondreizen en de doelgroepen op een enthousiasmerende en correcte manier informeert over de stand van zaken.

Het project Machtigingen recreatie zal via de oproep “Heerlijk Helder” de begeleidende brieven en de machtigingen duidelijker en klantvriendelijker maken. Het ANB maakt hiervoor gebruik van de ondersteuning van de dienst Taaladvies.

Naast een aantal campagnes op maat – bv. over het Hyacintenfestival – zal in 2018 ook een wervende communicatie worden opgezet rond de verschillende initiatieven en mogelijkheden inzake bebossing en over een nieuw geïntegreerde subsidie-oproep.

Mijlpalen/indicatoren 2018:

- 4 nieuwsbrieven naar lokale besturen
- Infomarkt en persdossier in het kader van openbaar onderzoek Managementplannen

Intern communicatieplan

Alle medewerkers binnen een organisatie hebben nood aan duidelijke informatie. Naast informeren is het ook belangrijk om medewerkers te engageren en te betrekken. De interne communicatiestrategie wordt tegen het licht gehouden en indien nodig geactualiseerd.

Daartoe is een performant intern communicatieplan opgesteld, waarvan de uitvoering wordt opgevolgd.

Mijlpalen/indicatoren 2018:

- 10 videoboodschappen naar het personeel
- Intranet is vernieuwd

3.5 Regelgeving

In uitvoering van de conceptnota 'plan van aanpak ruimtelijk bedreigde bossen' zijn voorstellen aangekondigd m.b.t. de regeling rond ontbossen en boscompensatie. Een van die voorstellen is het uitwerken van een systeem voor verhandelbare boscompensatierechten. De kosten en baten van het invoeren van het voorgestelde systeem wordt onderzocht en er is voorgesteld in 2018 een wetgevend initiatief uit te werken. Tevens wordt een regeling uitgewerkt met het oog op de bescherming van de zogenaamde 'meest kwetsbare waardevolle bossen' als alternatief voor de in mei 2017 ingetrokken 'boskaart'.

Voor nog één resterende speciale beschermingszone (de IJzervallei) waarvoor door de Vlaamse Regering nog geen instandhoudingsdoelstellingen werden vastgesteld, verleent het ANB ondersteuning in de procedure van de goedkeuring van het ontwerpbesluit van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen.

De werkzaamheden voor de wettelijke verankering van het concept 'omgekeerde toegankelijkheid', dat er in bestaat dat natuurdomeinen (terreinen in beheer van ANB) onbeperkt toegankelijk zijn voor voetgangers en daarmee gelijkgesteld, worden verder gezet. Dit vergt in de eerste plaats een aanpassing van het natuurdecreet. Op 22 december keurde de Regering daartoe een eerste ontwerp vast. Dat ontwerp zal in 2018 worden afgewerkt. Tevens worden de nodige aanpassingen aangebracht aan het uitvoeringsbesluit inzake toegankelijkheid (BVR van 12/12/2008). Dat BVR zal in één beweging ook de nodige aanpassingen ondergaan om de inhoud ervan conform te maken met de regels inzake geïntegreerd beheer ten behoeve van het natuurbehoud. Die laatste regels traden in het najaar van 2017 in werking. Het BVR van 12/12/2008 behoeft nog een reeks aanpassingen van technische aard naar aanleiding daarvan.

De regels inzake het technisch beheer van openbare bossen door ANB, vervat in artikel 45 van het Bosdecreet, worden grondig herwerkt. Dat gebeurt in verschillende stappen. In de eerste plaats wordt gepland om bij BVR uitvoering te geven aan de bevoegdheid van de Vlaamse Regering in artikel 45 om nader te bepalen welke taken moeten worden begrepen onder technisch beheer door het ANB. In een volgende fase wordt uitgewerkt hoe het concept van technisch beheer door ANB kan worden uitgebreid naar andere openbare terreinen dan bossen, met name terreinen waarvoor een natuurbeheerplan is goedgekeurd. Een aanvulling in het natuurdecreet is daartoe nodig. Het

technisch beheer dat ANB op die terreinen, zal uitvoeren zal duidelijk worden afgebakend en moet nader bepaald worden in een BVR.

De regels inzake houtverkoop en exploitatie in openbare bossen zullen worden vereenvoudigd en gestroomlijnd. Dat gebeurt in de eerste plaats door een flinke aanpassing van de relevante artikelen in het Bosdecreet. Vervolgens wordt werk gemaakt van een uitvoeringsbesluit om de aanpassing van het Bosdecreet nader uit te voeren. De verwante regels inzake de erkenning van kopers en exploitanten die betrokken zijn bij de exploitatie van die openbare bossen, vervat in een uitvoeringsbesluit van 8/11/2002, worden eveneens grondig hervormd.

Met het oog op de implementatie van het Nagoya-protocol in het Vlaamse Gewest, worden de noodzakelijke uitvoeringsregels vastgesteld, zowel op niveau van decreet als uitvoeringsbesluit, voor de tenuitvoerlegging van de twee relevante Europese verordeningen (ABS Verordening 511/2014/EU en de ABS Uitvoeringsverordening 2015/1866/EU) ter zake.

3.6 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Een belangrijke evolutie in de werking van de overheid, is het groeiend besef dat duurzaamheid de norm moet zijn. In het Vlaams regeerakkoord en het Pact 2020 staat duurzaamheid centraal. Het ANB wil als agentschap van de Vlaamse overheid mee het goede voorbeeld geven.

Een duurzaam beleid vraagt om een beslissingskader voor het vaststellen van projecten en nieuwe processen waarin meetbare duurzaamheidscriteria meegenomen worden. Betrokkenheid van maatschappelijke actoren is daarbij een van de speerpunten. Het managen van belanghebbenden gaat van het tijdig voorzien van de juiste informatie aan de juiste personen tot het voorzien van een efficiënte en kwaliteitsvolle dienstverlening en regelgeving. Het agentschap betreft de doelgroepen bij het vormgeven van projecten en beleid in het algemeen.

In verschillende projecten wordt samengewerkt met bedrijven om tot win-win situaties te komen voor de natuur en de biodiversiteit.

Duurzaamheid en waarden nemen een belangrijke positie in binnen het personeelsbeleid. Er wordt extra aandacht besteed aan diversiteit, met gelijkwaardige kansen voor ieder individu en iedere groep, integriteit en welzijn van de eigen werknemers. Er wordt ook samengewerkt met sociale werkplaatsen bij bv. het onderhoud van de ANB-domeinen.

Niet enkel binnen de werking van het agentschap wordt maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) belangrijker. Ook de partners waarmee het agentschap samenwerkt dragen deze waarden mee uit. Duurzaam aanbesteden en duurzaam omgaan met vastgoed zijn thema's waarbij rekening gehouden wordt met duurzaamheid. Het concept *Life Cycle Costing* gaat nog meer een belangrijke plaats innemen in het aankoopbeleid.

Ook bij het organiseren van interne en externe evenementen gaat extra aandacht naar duurzaamheid, o.a. inzake locatie, catering en een efficiënte en effectieve invulling van het evenement. Het intern draagvlak rond duurzaamheid wordt versterkt door het opzetten van een structurele interne communicatie rond onderstaande thema's.

In het kader van Maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt gewerkt aan de volgende thema's:

- Duurzaam vastgoed
- Belanghebbendenmanagement
- Duurzaam aanbesteden

Heel wat acties rond belanghebbendenmanagement, personeel en digitalisering komen aan bod in de andere hoofdstukken van dit ondernemingsplan.

Projecten 2018

Verduurzamen van vastgoed

Naast economische belangen worden ook sociale en ecologische waarden meegenomen in het concessiebeleid. Zo worden de aangeboden projecten voor de concessies van openbaar domein voor de helft beoordeeld op de inhoudelijke invulling. Een hogere meerwaarde voor de natuurbeleving van de bezoekers, een hogere ecologische impact en een hogere maatschappelijke bijdrage levert een hogere score op.

Bij de restauratie van vastgoed wordt steeds aandacht besteed aan energiezuinigheid, hernieuwbare energievoorziening waar mogelijk, en duurzame en milieuvriendelijke materialen.

Belanghebbendenmanagement

Een goed ontwikkeld belanghebbendenbeheer is een noodzakelijke voorwaarde voor duurzaam overheidsoptreden. Duurzame besluitvorming is besluitvorming die als intrinsiek legitiem wordt beschouwd door de samenleving. Hoe belanghebbenden betrokken worden bij het beleid, komt ook aan bod in het eerste deel van dit ondernemingsplan. Momenteel worden deze principes verdiept door het optimaliseren van contactgegevens, het aanduiden van contactpersonen, het definiëren van klantengroepen, ingang laten vinden van productgericht ontwikkelen, het toegankelijker maken van de informatie en diensten. Er wordt nagegaan hoe dit proces kan ondersteund worden door de invoering van een *Customer Relationship Management* (CRM)-systeem.

Door te investeren in belanghebbendenbeheer, geeft het ANB ook vorm aan het participatiebeginsel dat in 1992 in de Rio Verklaring van de UNCED-Conferentie werd ingeschreven. Op de WSSD in 2002 in Johannesburg werd ingezet op strategische partnerschappen tussen private, publieke en niet-gouvernementele organisaties. Het ANB wil komen tot een belanghebbendenmanagement op maat. Tot op projectniveau denken medewerkers na over wat de juiste mix van belanghebbenden is om tot een performant besluitvormingsproces te komen. Er wordt gestreefd naar een co-creatieve ontwikkeling van beleidsinstrumenten, ondersteunende IT-systemen en subsidieverstrekking.

Duurzaam aanbesteden

Het Vlaams plan overheidsopdrachten 2015-2020 voorziet in de doelstelling om tegen 2020 100% duurzame overheidsopdrachten te realiseren. Daarnaast wordt vooropgesteld dat minimaal 3% van de beschikbare aanbestedingsmiddelen worden ingezet voor innovatieve overheidsopdrachten.

Het ANB engageert zich om beide doelstellingen mee te realiseren binnen het beleidsdomein en actief mee te werken binnen dit netwerk.

Binnen het agentschap wordt een sensibiliseringstraject en een concreet actieplan opgezet rond duurzaamheid en innovatie.

4. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken

4.1 Aanbevelingen Audit Vlaanderen

Audit Vlaanderen valideerde in het beleidsgericht rapport alle aanbevelingen als gerealiseerd. Er zijn dus geen openstaande aanbevelingen meer.

In de loop van 2018 zal een audit gebeuren van het proces in- en uitstroom van personeel.

Audit Vlaanderen zal de maturiteit van het risicomangement inschatten en aansluitend een organisatie-audit uitvoeren.

De aanbevelingen volgend uit de Audit van het Bossencompensatiefonds worden verder uitgevoerd. De minister rapporteerde in juni en december aan het Rekenhof over de uitvoering van de aanbevelingen van de audit. Voor 8 van de 11 aanbevelingen is het actieplan volledig uitgevoerd, voor 3 aanbevelingen is het actieplan deels uitgevoerd. De nog uit te voeren acties worden in 2018 verder opgevolgd en 6-maandelijks via de minister aan het Rekenhof.

4.2 Personeelsbesparingen en Kerntakenplan

De actualisatie van het personeelsplan werd goedgekeurd in 2017. Hiermee wordt gepoogd de personeelsbesparingen te verzoenen met de wens om een slagkrachtige organisatie te zijn, die zich richt op haar kerntaken. In het personeelsplan zijn er ook tal van mogelijkheden voorzien zowel voor horizontale mobiliteit als verticale mobiliteit

De personeelsbesparingen voorzien dat het personeelsbestand van het ANB tegen juni 2019 10,1% lager moet liggen dan op 30 juni 2014. Ook het budget voor de lonen gaat elk jaar met 2% naar beneden.

4.3 Klimaatdoelstellingen

Het ANB onderneemt acties om de beoogde doelstellingen op niveau van de Vlaamse Overheid, wat de interne werking betreft, te halen. De beleidsmatige invulling van de klimaatdoelstellingen komt aan bod in het eerste deel van dit ondernemingsplan. Deze doelstellingen hebben betrekking op de periode 2017-2030 en beogen:

- een reductie van de CO₂-emissies met minstens 40% voor dienstwagens, gebouwen en technische installaties
- een reductie van het primair energieverbruik met minstens 27% voor gebouwen en technische installaties

Hiervoor werden op niveau Vlaamse Overheid 3 actieplannen goedgekeurd: het actieplan mobiliteit (trekker Het Facilitair Bedrijf), het actieplan energie-efficiëntie (trekker Vlaams Energiebedrijf (VEB)) en het actieplan gedrag dat nog in opmaak is (trekker Departement Kanselarij en Bestuur). Net zoals in 2017 zal het ANB ook in 2018 focussen op de actieplannen mobiliteit en energie-efficiëntie.

De doelstellingen worden geëvalueerd tegenover de emissie en het primair energieverbruik van 2015 (= nulmeting). Voor ANB betekent dit dat tegen 2030, in absolute cijfers, volgende reducties in verbruiken moeten gerealiseerd worden:

	2015	2030
Primair energieverbruik gebouwen en technische installaties: -27%	4,03 GWh	2,94 GWh
CO₂-emissies energieverbruik gebouwen en technische installaties: -40%	415,14 ton CO ₂	249,08 ton CO ₂
CO₂-emissies brandstofverbruik: -40%	941,66 ton CO ₂	564,99 ton CO ₂

In 2018 zullen de 3 zonneboilers geplaatst worden in de loodsen te Houthalen-Helchteren, Knokke Karting en De Elsakker. De financiële middelen hiervoor werden bekomen via de projectoproep 2017 van het VEB.

Verder zal in 2018 via een te gunnen studieopdracht werk gemaakt worden van dataverzameling van energie-efficiëntie-gerelateerde gegevens van het volledige ANB patrimonium dat in aanmerking komt voor het behalen van de klimaatdoelstellingen. De dataselectie is mede gebaseerd op de benodigde data voor de Vastgoeddatabank van het Facilitair bedrijf en de in ontwikkeling zijnde TERRA-databank van het Vlaams Energiebedrijf.

Om de ecologische voetdruk van het wagenpark te verminderen worden de acties van de strategische doelstelling rond milieuzorg en duurzaamheid binnen de Vlaamse overheid uitgevoerd. Een belangrijk aspect hierbij is de ecoscore. Waar dit mogelijk is, wordt ingezet op milieuvriendelijke voertuigen (elektrisch en CNG).

In 2018 zal ook een 'track and trace' systeem voor alle dienstwagens van het ANB uitgerold worden. De informatie die hierdoor beschikbaar kan gesteld worden zal aangewend worden om het wagenpark nog efficiënter in te zetten.

© Stéphanie De Clercq

Bijlagen

5. Bijlagen

5.1 Diversiteitsplan

Voor 2018 worden de meeste streefcijfers van 2017 voor ANB overgenomen: 50 % voor vrouwen in topmanagement, 40 % voor vrouwen in middenmanagement, 1,6 % voor personen van buitenlandse herkomst. Voor personen met een beperking of chronische ziekte wordt het streefcijfer opgetrokken van 1,45 % naar 3 % tegen eind 2018.

Hieronder worden de vooropgestelde acties weergegeven.

Actie	Soort actie
1. Meer gebruik maken van het instrument “voorbehouden betrekking” <ul style="list-style-type: none"> Cf. VPS 1 % personeelsleden met een beperking of chronische ziekte tegen 31 december 2018 via dit kanaal werven Kandidaten zijn vrijgesteld van vergelijkende selectie Kandidaten op deze wijze geworven tellen niet mee voor het aantal koppen Voorwaarde: kandidaten mogen nog geen personeelslid zijn (bv. via vakantiejob) 	Instroom verbeteren
2. Promoten van vrijwillige registratie voor personen met een beperking of chronische ziekte. : 3 % personeelsleden tegen eind 2018. Registratie gebeurt nu vrijwillig; er moet samen met dienst Diversiteitsbeleid worden nagedacht hoe de voordelen hiervan in beeld kunnen worden gebracht.	Activeren aanwezig potentieel om streefcijfer te behalen
3. Meer gebruik maken van het instrument “GIBO” = gespecialiseerde individuele beroepsopleiding: een werkzoekende met een handicap of chronische ziekte wordt opgeleid op de werkvloer, gedurende maximum 1 jaar, met enkel een administratieve kost voor de werkgever en omkadering door een jobcoach. Na afloop krijgt werkzoekende contract van minimum zelfde duur als opleiding.	Instroom verbeteren
4. Gewezen stagiairs en vrijwilligers attent maken op openstaande vacatures	Instroom verbeteren
5. Vluchtelingen een eerste werkervaring geven: aandacht nodig voor juridisch kader, taalprobleem en erkenning diploma	Instroom verbeteren
6. Samenwerking met organisaties die inburgeringscursussen aanbieden: cursisten leren Nederlands, deze mensen een stagecontract aanbieden	Opstapfuncties aanbieden
7. Zelf terug contact opnemen met Jongerenwelzijn: kwetsbare jongeren een eerste werkervaring aanbieden	Opstapfuncties aanbieden
8. Leeftijdsbewust personeelsbeleid uitwerken	Retentie
9. Peter-/meterschap verderzetten: gedurende 3 maanden wordt nieuw personeelslid begeleid door peter of meter – dit loopt goed	Retentie
10. Eén “Broodje Divers” organiseren bv. rond gender-identiteit	Sensibilisering
11. Bevragen van personeelsleden uit de kansengroepen	Kennis rond verbetering instroom verhogen
12. Tussentijdse evaluatie van het diversiteitsplan medio 2018 op basis van beschikbare cijfers: acties bijsturen/toevoegen waar mogelijk	Diversiteit verankeren in structuur en beleid

5.2 Jaaractieplan Welzijn

Jaarlijks actieplan welzijn 2018									
IPA: Interne Preventieadviseur, EPA: Externe Preventieadviseur, WG: werkgroep, HL: Hiërarchische Lijn, PCV: Projecoördinator Veiligheid, RLV: Regionale Loodsverantwoordelijke, WN: Werknemers, JVD: Joris Vandervelden, LVW: Luc Van Waes, DB: Danny Broeckx: HR: personeelsdienst A&C administratie en communicatie									
NR	Actiepunt	Trekker	Middelen Fin Mat Org	Middelen personeel (VTE)					Actiepunten in JAP
				ANB	PCV	IPA	INVERDE	CD	
1. ALGEMEEN									
1.1. Organisatie welzijn									
1.1.1	<p>Actualiseren van de risicoanalyses voor de huidige functies binnen het ANB.</p> <p>Samengevoegd zijn er 50 functies waarbij 43 met dezelfde generieke risico's, voor deze functies wordt er één globale risicoanalyse uitgevoerd (eventueel volgens noodzaak met een kleine bijsturing) in totaal moeten er 7 risicoanalyses geactualiseerd worden.</p> <p>Er werden in 2016 twee risicoanalyses opgemaakt (natuurinspecteur code 32, groenarbeider code 33)</p> <p>Er worden in 2017 drie risicoanalyses opgemaakt (boswachter code 32, ploegbaas code 33, regiobeheerder code 33, functie met Vlimperscode 107 sporadisch terreinwerk)</p>	Luc Van Waes							Er worden in 2018 risicoanalyses opgemaakt voor functie met Vlimperscode 107 (sporadisch terreinwerk), ploegbaas en mobiele arbeiders (vanuit bestaande en goedgekeurde RA groenarbeider) risicoanalyse boswachter code 32 is afgewerkt risicoanalyse regiobeheerder code 32 is afgewerkt risicoanalyse functie met Vlimperscode 107 sporadisch terreinwerk is afgewerkt
1.1.2	Er is een DRBS systeem maar geen gecertificeerd zorgsysteem. Voorbereiding integratie bestaande welzijnsprocedures opmaak zorgsysteem start ondersteuning externe firma's + opmaak bestek.	TBK							Structuur welzijnszorgsysteem is opgebouwd, bestaande procedures 50% geïntegreerd
1.1.3	Opmaak nieuw globaal preventieplan 2019-2023	TBK							Op het laatste EOC moet het ontwerp van globaal preventieplan 2019-2023 voorgelegd worden ter goedkeuring.
1.1.4	Uitvoeren acties voorzien in welzijnsplan	Roel							De acties voorzien in het welzijnsplan zijn uitgevoerd.
1.1.5	Uitvoeren acties uit de vlucht vooruit veiligheid	Stefan							De acties m.b.t. veiligheid en preventie voorzien in de projecten van de Vlucht vooruit zijn uitgevoerd.
1.2. Procedures en richtlijnen									

1.3. Arbeidsongevallen									
1.3.1	Procedure 'Wat te doen bij arbeidsongeval/beroepsziekte?' is nog onvoldoende gekend. Vooral m.b.t. tekenbeten is het niet altijd geweten of procedure arbeidsongevallen of procedure beroepsziekte moet gevolgd worden.	TBK							iedere werknemer kent de , voor zijn domein, van toepassing zijnde procedure. Werknemers: aan-gifte, contactper-sonen en adminis-tratie HRM: ondersteu-ning voor de werk-nemers Preventiedienst: opvolging en rap-portering
1.4. Psychosociale belasting door het werk									
1.4.1	Signalen psychosociale belasting herkenbaar maken door: Start met opmaak van een wel-zijnsbeleid op co-creatieve wijze. Met als doel: - Werkomgeving maken waarin iedereen zich goed voelt. - Participatieve risicoanalyse psychosociale belasting op het werk. - De te nemen maatregelen gebruiken als input voor het bijsturen van het globaal pre-ventieplan(luik Psychosociale belasting)	HRM							1ste kwartaal 2018: voorbereiding met planningsgroep 2de kwartaal 2018: large scale inter-ventie 3de kwartaal 2018: met één of meer-dere werkgroepen acties uitwerken, nazorg en acties
1.5. Periodieke nazichten en controles – algemeen									
1.5.1	Er is een overzicht van alle te keuren installaties, machines, gebouwgebonden etc... in een uniforme inventaris. Deze inventaris bevat een over-zicht van alle arbeidsmiddelen en moet de juiste en noodzake-lijke gegevens bevatten om te koppelen met CMSi.	TBK/ OTB							Alle arbeidsmidde-len zijn geïnven-tariseerd in het nieuwe inventaris-systeem. De criteria voor koppeling aan CMSi zijn gekend en toegepast.
2 GEZONDHEID									
3 OMGEVINGSFACTOREN EN FYSISCHE AGENTIA									
3.1. Trillingen									
3.1.1	Blootstelling aan hand- en arm-trillingen is gekend. (risicoanaly-se) KB van 7 juli 2005 taakrisicoanalyse opstellen en uitwerken toolbox voor ploeg-bazen hoe in planning van ma-chines hiermee kan omgegaan worden.	GDBP							Taakrisico opge-maakt, toolbox opgemaakt en gegeven aan alle arbeidersploegen.
3.1.2	Alle oude en afgeschreven machines die niet via overname in bestek kunnen overgenomen worden, worden via gespeciali-seerd veilinghuis verkocht.	TBK/ OTB							Alle oude en afge-schreven machines zijn verkocht.

4 ARBEIDSMIDDELEN

4.1. Algemeen (arbeidsmiddelen)

4.1.1	Alle arbeidsmiddelen zijn voorzien van de vereiste veiligheidsinstructiekaart, deze kaarten zijn aan de werknemers overhandigd en uiteengezet. Voor alle arbeidsmiddelen met motor is er in de loodsen een indienststellingsverslag aanwezig.	GDPB							Voor alle arbeidsmiddelen is er een indienststellingsverslag.
-------	---	------	--	--	--	--	--	--	---

4.2. vrijwilligers

8.8.1	De rollen en taken die een vrijwilliger binnen ANB mag opnemen zijn duidelijk omschreven en gekend.	TBK/ HRM							nota vrijwilligerswerk te verduidelijken, aangepaste nota gevalideerd door DR
8.8.2	Werkpostfiche is opgemaakt (enkel nodig bij verplicht gezondheidstoezicht)	TBK/ HRM							voor iedere vrijwilliger die taken uitvoert waarvoor gezondheidstoezicht noodzakelijk is, is de goedgekeurde werkpostfiche beschikbaar op de werkplek.
8.8.3	Het gezondheidstoezicht voor de tijdelijke tewerkstelling is geregeld en het formulier van de gezondheidsbeoordeling is aanwezig en in orde.	TBK/ HRM							De werkgever bij wie de werknemer wordt tewerkgesteld, zorgt er voor dat de werknemer waarop een type van gezondheidstoezicht van toepassing is, de voorafgaande gezondheidsbeoordeling ondergaat, voordat hij hem belast met de arbeid. Verplichting medisch toezicht vóór tewerkstelling kenbaar maken aan personeelsdiensten.

5. MILIEU

5.1. Vergunning

5.1.1	De bouw- en milieuvergunningen zijn aanwezig in de loodsen, zijn in orde en de eventueel opgelegde voorwaarden worden nageleefd.	GDPB							In het verslag van de welzijnsrondgangen die vanaf 2018 plaatsvinden zal een luik opgenomen worden rond de naleving van de eventuele randvoorwaarden verbonden aan de bouw- en of milieuvergunning.
-------	--	------	--	--	--	--	--	--	---

